(12)

BARNBÖRDSHUSETS

OCH DEN

GYNÄKOLOGISKA KLINIKENS

I

HELSINGFORS

VERKSAMHET 11/8 1878—11/8 1903

AF

G. HEINRICIUS

HELSINGFORS 1903

HELSINGFORS CENTRALTRYCKERI OCH BOKBINDERI AKTIEBOLAG

BARNBÖRDSHUSETS

OCH DEN

GYNÄKOLOGISKA KLINIKENS

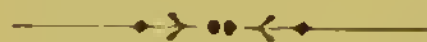
I

HELSINGFORS

VERKSAMHET $^{11}/_{8}$ 1878—$^{11}/_{8}$ 1903

AF

G. HEINRICIUS

HELSINGFORS 1903

HELSINGFORS CENTRALTRYCKERI OCH BOKBINDERI AKTIEBOLAG

BARNBÖRDSHUSET I HELSINGFORS 1903.

Fotogramet taget från ekonomiebyggnaden. Till venster paviljong I, till höger paviljong II; i fonden flyglarna 3 och 4.

Den 11 aug. 1903 hade 25 år förflutit, sedan allmänna sjukhusets i Helsingfors accouchementsafdelning, hvilken förutom sin egenskap af sjukvårdsinrättning utgör undervisningsanstalt för medicinekandidaters och barnmorskeelevers utbildning i förlossningskonsten, begynte sin verksamhet i dess n. v. lokal, barnbördshuset vid Bergmansgatan. Innevarande år hafva 70 år förgått sedan inrättandet af den förlossningsanstalt inom det s. k. Gamla klinikum, hvilken tjänat till barnmorskeelevers och under vissa tider äfven till medicinekandidaternas undervisning och hvilken 1861 blef en del af det allmänna sjukhuset i Helsingfors.

Från en anspråkslös början 1833 har denna förlossningsanstalt utvecklat sig till en ganska stor inrättning i både kliniskt och humanitärt syfte. Under olika föreståndares ledning hafva landets läkare och barnmorskor vid densamma inhämtat de första grunderna i förlossningskonsten och de insikter, hvilka sedermera under deras verksamhet möjliggjort för dem ett fruktbringande arbete; i nödens stund hafva många tusende kvinnor i densamma funnit fristad, hjälp och vård.

Då det förunnats mig att vid innevarande år vara barnbördshusets föreståndare, har jag ansett det vara min plikt att främst för landets finska läkare, hvilka ju nästan alla idkat sina grundläggande studier vid barnbördshuset i Helsingfors, redogöra för dess verksamhet under de 25 första åren af dess bestånd, att framlägga resultaten af det arbete, hvilket af redan aflidne och nu lefvande läkare och öfriga personer utförts vid detsamma. 25 år utgöra ju icke någon lång tid i en inrättnings bestånd, hastigt nog förlöper ju denna tid under det alldag-

liga arbetet, men under denna tid har dock ofta mycket inträffat, hvilket icke bör sjunka i glömskans djup, utan bör bevaras för en granskande och bedömande eftervärld. Det tillhör icke mig att bedömma det arbete, jag nedlagt i vården af de mig ombetrodda sjukvårds- och undervisningsanstalter, men det är min skyldighet att icke låta mina företrädares verksamhet förgätas, det tillhör i första rummet mig att framhålla och erkänna allt det hängifna och oförtrutna arbete, mina medhjälpare vid dessa inrättningar utfört. Vi hafva ju alla försökt att efter bästa förmåga understöda hvarandra och, om äfven resultatet icke alltid varit sådant, hvilket vi hoppats och önskat, har likväl meningen och sträfvandet varit de bästa.

Särskildt för förlossningskonsten och gynäkologien hafva ju de senast förgångna 25 åren varit af den största betydelse, ty under denna tid hafva dessa delar af läkekonsten utvecklats under anti- och aseptikens tecken och bragts till nuvarande jämförelsevis höga ståndpunkt genom iakttagande af den profylaks, som möjliggjort lamslåendet af barnsängsfeberns mördande kraft och uppnåendet af den operativa gynäkologins glänsande resultat.

Den gynäkologiska sjukvården vid allmänna sjukhuset i Helsingfors har skett dels i en särskild lokal i gamla klinikum, dels på barnbördshuset i en skild paviljong. Den gynäkologiska kliniken liksom undervisningen i gynäkologi hör enligt öfverhetliga bestämningar under och till professionen i barnförlossningskonst. Jag skall därför lämna äfven en redogörelse för den gynäkologiska klinikens verksamhet, särskildt under de senaste 25 åren.

Barnbördshuset resp. accouchementsafdelningen af allmänna sjukhuset.

Nyligen har jag i skilda arbeten [1]) redogjort för inrättandet af och verksamheten på accouchementsanstalten i Helsing-

[1]) Det Cliniska Institutets historia. Finska Läkaresällskapets Handlingar 1901 N:o 8 o. 9. Det Allmänna Hospitalets i Helsingfors historia. F. L. H. 1903 N:o 1 samt Obstetrikens och gynäkologiens i Finland historia under 18:de och 19:de århundradet, Helsingfors 1903.

fors från dess början 1833 till dess öfverflyttning 1878 från gamla klinikum till den n. v. lokalen, barnbördshuset vid Bergmansgatan. I det sista af nedan anförda arbeten (sid. 387—397) har jag skildrat de åtgärder, hvilka under en lång följd af år, från 1861—1878, vidtogos för erhållande af ett nytt tidsenligt barnbördshus.

De åtgärder, hvilka efter uppförandet af den nya anstalten blifvit vidtagna för dess upprätthållande, förbättring och utvidgning äro följande: Sedan sjukhusstyrelsen den 31 okt. 1877 insändt förslag till stat, anbefalldes densamma den 5 febr. 1878 att inkomma med kostnadsförslag till inventarier. På förslag af Pippingsköld uppgjordes den 8 maj s. å. ett kostnadsförslag uppgående till 32,628 mk 30 p. [1]). Senaten medgaf den 12 juni 1878 att 15,000 mk finge utanordnas och, sedan Pippingsköld på anmodan af senaten uppgjort ett nytt kostnadsförslag, uppgående till 25,783 mk 61 p., hemställde senaten den 26 mars 1879 om ett dylikt anslag. Den 19 maj 1879 bestämde H. K. M:t att till den första uppsättningen af inventarier skulle anslås ända till 25,783 mk 61 p. [2]).

Den 29 maj 1879 hemställde sjukhusstyrelsen om ett anslag af 7,000 mk för planering och stenläggning af den till barnbördshuset hörande delen af Bergmansgatan [3]). Senaten biföll den 22 juli. Den 15 sept. 1879 hemstälde sjukhusstyrelsen om ett anslag af 2,150 mk för uppförandet af ett vedlider [4]). Senaten biföll den 24 sept. 1879. Lidret skulle uppföras med besparing från accouchementshusets anslag för året.

Pippingsköld anmälde den 4 april 1883 i sjukhusstyrelsen att han gifvit öfverbarnmorskan tillstånd att i de gemensamma rummen emottaga 45 à 50 personer i månaden; vid större tillopp af något bemedlade barnaföderskor skulle desamma afvisas, men åtföljas till sina hem af därtill utsedda elever.

Den 19 mars 1892 inlämnades af mig ett förslag till planering och plantering af barnbördshusets tomt, hvilket, rekommenderadt af sjukhusstyrelsen, af senaten afböjdes.

---

[1]) Ekon. dep. B. D. 1878 N:o $^{38}/_{340}$ (Finlands statsarkiv).
[2]) Ekon. dep. B. D. 1879 N:o $^{343}/_{27}$.
[3]) Ekon. dep. B. D. 1879 N:o $^{51}/_{330}$.
[4]) Ekon. dep. B. D. 1879 N:o $^{75}/_{332}$.

Den 6 april 1898 inlämnades af mig till sjukhusstyrelsen en anhållan om åtgärders vidtagande i syfte att utvidga barnbördshuset för inrättande vid detsamma af ett internat för barnmorskeeleverna och för beredande af möjlighet att emottaga, vårda och till undervisning begagna det till följd af Helsingfors stads hastiga tillväxt ökade antal af barnaföderskor, samt att öfverföra den i gamla klinikum inrymda gynäkologiska afdelningen till barnbördshuset i en särskild byggnad. Förslaget åtföljdes af en längre motivering, däri uppvisades barnbördshusets oändamålsenliga inredning och bristande utrymme samt den n. v. gynäkologiska afdelningens i flere hänseende fullkomliga olämplighet såsom sjukvårds- och undervisningsanstalt. Den 23 april anmodade sjukhusstyrelsen arkitekten M. Schjerfbeck att i samråd med mig uppgöra ritningar och kostnadsförslag till utvidgning af barnbördshuset och uppförande af en gynäkologisk klinik. De uppgjorda ritningarna ställdes den 15 febr. 1899 på cirkulation bland sjukhusstyrelsens medlemmar. Emellertid hade fråga väckts om förflyttande af samtliga på gamla och nya klinikens tomter befintliga afdelningar af det allmänna sjukhuset till annan plats. Sålunda uppsköts frågan om barnbördshusets utvidgning som sjukvårdsanstalt och blef beroende af den ännu sväfvande frågan om uppförande af nya byggnader för det allmänna sjukhuset.

Vid Finska läkaresällskapets allmänna möte i sept. 1897 väcktes af mig fråga om barnbördshusets utvidgning i syfte att för barnmorskeeleverna bereda större utrymme och bättre boningsrum, samt att vid detsamma inrätta ett s. k. internat, där de för bestämd afgift skulle erhålla kost och kvarter [1]).

I sitt den 28 april 1899 afgifna underdåniga utlåtande beträffande åstadkommande af en förbättring af barnmorskeväsendet i landet framhöll medicinalstyrelsen önskvärdheten af att åt eleverna vid barnbördshuset i Helsingfors bereddes möjlighet att under lärotiden få bo på anstalten och erhålla kost från densamma, antingen kostnadsfritt eller mot en ringa er-

---

[1]) Jmf. Förhandlingarna vid Finska läkaresällskapets allmänna möte 23—25 sept. 1897; diskussionsfrågan: „böra barnmorskornas kunskaper och ekonomiska vilkor höjas och hvilka åtgärder böra i nämnda afseende vidtagas" refererad af med. rådet K. Bergstedt och mig.

sättning. Samma uppfattning hade nämnda styrelse i dess skrifvelse af den 23 mars 1900 i anledning af senatens förslag om inrättande af en provisorisk läroanstalt för barnmorskor vid förlossningsanstalten i Åbo. I senatens 1900 gjorda hemställan om inrättande af denna läroanstalt godkände senaten en dylik anordning. Vid det allmänna barnmorskemötet 19—20 juni 1900 förenade sig de närvarande enhälligt om önskvärdheten af att eleverna på barnbördshuset mot skälig betalning erhölle kost och kvarter.

Den 21 juli 1900 anbefallde H. K. M:t att i och för ökande af det antal barnmorskor, som utbildas genom statens försorg, den vid Helsingfors' barnbördshus varande skolan för utbildande af barnmorskor skall utvidgas. Senaten anbefallde den 15 okt. 1900 medicinalstyrelsen att vidtaga däraf beroende åtgärder. Den 26 okt. 1900 ålade medicinalstyrelsen mig att i samråd med barnmorskeläraren doc. A. Törngren uppgöra förslag till nämnda undervisningsanstalts utvidgande för afhjälpande af barnmorskebristen i landet på det mest lämpliga och för kronan billigaste sätt.

Den 10 maj 1901 afgafs af mig efter öfverläggning med dr Törngren ett utlåtande, däri efter en längre motivering föreslogs, 1:o att barnbördshuset utvidgades i det syfte, att omkring 25 barnmorskeelever i gången i detsamma kunde mot skälig ersättning erhålla kvarter och kost, 2:o att lärarekrafterna för undervisningen ökades och 3:o att barnbördshuset sattes i tillfälle att för undervisningen af tillskottet af elever och af medicinekandidater samt för tillgodoseendet af fordran på en tidsenlig förlossningsanstalt för det ständigt ökade antalet barnaföderskor kunna emottaga och vårda ett större antal barnaföderskor än med dess inskränkta utrymme och stat var möjligt och att dess stat för detta ändamål höjdes. Till förslaget bifogades ett af arkitekten M. Schjerfbeck uppgjordt projekt till en särskild byggnad för eleverna samt till förändring och tillbyggnad af ekonomiehuset och flygeln 2. Kostnaderna för dessa tillbyggnader och omändringar beräknades till 234,000 mk. Inredningen af ett internat för eleverna och anskaffandet af inventarier, klädespersedlar m. m. ansågos betinga sig ett tillskott af 51,646 mk 55 p. Förslaget till årsstat för det sålunda utvidgade barnbördshuset uppgick till 115,741 mk 50 p.

Om detta förslag förenade sig medicinalstyrelsen, sjukhusstyrelsen samt byggnadsöfverstyrelsen. Medicinalstyrelsen hemställde 1 nov. 1901 att platserna i barnbördshuset ökades från 50 till 62, att bostadslokaler skulle inredas för 25 barnmorskeelever samtidigt, för en andra ass. läkare och för den delvis ökade betjäningen, att denna utvidgning skulle ske genom om- och tillbyggnad af paviljong 2 samt ändringsarbeten i ekonomiebyggnaden, att för utförande af dessa byggnadsarbeten skulle anslås ett belopp af 234,000 mk, att för anskaffande af nya persedlar och inventarier till anstalten beviljades en summa af 40,723 mk 30 p., att staten blefve faststäld till 115,741 mk 50 p. Senaten resolverade den 9 dec. 1901 att medicinalstyrelsen efter vederbörandes hörande skulle inkomma med nytt förslag i saken, vid hvars uppgörande borde hållas i sikte största möjligaste prisbillighet äfvensom att föreslå särskildt för sig hvilka åtgärder, som blefve oundvikligen nödvändiga för barnmorskeskolans utvidgande och särskildt för sig de åtgärder, som, utan att stå i oskiljaktigt samband med dem för skolans utvidgande, af en eller annan vägande anledning borde vidtagas i sammanhang med arbetena för skolans räkning.

Den 20 dec. 1901 uppdrog medicinalstyrelsen åt sjukhusstyrelsen att i samråd med mig och dr Törngren uppgöra ett nytt förslag. Den 12 mars 1902 afgafs af mig ett förslag, däri, under framhållandet af att en verklig nytta af en utvidgning af läroanstalten för barnmorskor i Helsingfors blott kunde ernås genom det sätt, hvilket föreslagits i det till medicinalstyrelsen den 10 maj 1901 afgifna yttrande — i enlighet med senatens befallning lämnades med bifogande af kostnadsförslag ett projekt till barnbördshusets utvidgande allenast som undervisningsanstalt för barnmorskor, gående ut på uppförandet och inredandet af en ny byggnad för eleverna, inrättandet af ett internat för desamma, vissa förändringar af ekonomiebyggnaden och ökad stat.

Den 22 april 1902 remitterade medicinalstyrelsen ärendet till byggnadsöfverstyrelsen med anhållan om nya ritningar och kostnadsförslag till uppförandet af den för eleverna bestämda byggnad i en fortsättning af ekonomiebyggnaden i riktning åt norr. Den 23 maj afgaf byggnadsöfverstyrelsen kostnadsförslag och ritningar till en dylik byggnad, samt till omändring af

ekonomiebyggnaden uppgående till in summa 82,900 mk. Den 30 maj affordrades sjukhusstyrelsens utlåtande om detta förslag, hvilket godkändes.

I skrifvelse till H. K. M:t framhöll medicinalstyrelsen den 24 juli 1902 att barnbördshuset numera icke motsvarar behofvet samt i flere afseenden ej ens fyller de allra enklaste fordringar samt att det är i behof af en genomgående om- och tillbyggnad, därest icke hela anstalten skall ohjälpligen gå nedåt. Medicinalstyrelsen föreslog: 1:o att en ny tillbyggnad till barnbördshusets ekonomiebyggnad afsedd för barnmorskeelevernas logi och undervisning blefve uppförd för en kostnad af 71,200 mk, 2:o att barnbördshusets ekonomiebyggnad blefve omändrad för en kostnad af 11,700 mk, 3:o att till inredning af internatet för eleverna beviljades en summa af 14,534 mk 45 p., 4:o att barnbördshusets årsstat blefve höjdt till 95,261 mk samt 5:o att H. K. M:t täcktes anbefalla medicinalstyrelsen att i samråd med öfverstyrelsen för allmänna byggnaderna vidtaga åtgärder om eventuell utvidgning af barnbördshuset sålunda att paviljong 1 blefve ersatt med en ny flygelbyggnad.

H. K. M:t tillät den 12 febr. 1903 att för utvidgningen af läroanstalten för barnmorskor finge ur finska allmänna medel användas 82,900 mk samt för inredning och anskaffande af inventarier 14,534 mk 45 p. Samma dag fastställde H. K. M:t staten för barnbördshuset till 94,462 mk 50 p. Medicinalstyrelsen blef af senaten den 2 mars 1903 anbefalld att vidtaga åtgärder för inredningen och anskaffandet af inventarierna, medan byggnadsstyrelsen erhöll i uppdrag att gå i författning om utförande af ifrågavarande byggnader. Dessa arbeten äro nu pågående och torde blifva afslutade i början af år 1904.

Då sjukhusstyrelsen 1877 insände förslag till stat för barnbördshuset, beräknades antalet barnaföderskor per år till 400, men ansågs att antalet inom 10 år skulle gå upp till 450. Det högsta antal som för anstalten ur strängt hygienisk synpunkt ansågs tillåtligt var 600. För skötseln ansågos 10 elever behöfliga, då 30 om året skulle utdimitteras (förut utgingo omkring 10 elever årligen). Kostpriset beräknades till 1 mk 10 p. per dag, emedan erfarenheten hade visat, att kostnaden för de friska barnsängskvinnorna under år 1876 varierat mellan 90

p. och 1 mk 33 p. per dag. Den 19 juli 1878 blef af H. K. M:t staten gillad och fastställd att gälla från 1 juli s. å. Den uppgick till 61,744 mk.

Staten för accouchementsafdelningen var följande: 1 Föreståndare och Öfverläkare arvode 1,400 mk, 1 Förste Assistentläkare och Underläkare arvode 4,000, hyresmedel 1,000, 1 Andre Assistentläkare arvode 2,400, 1 Amanuens arvode 400, arvode åt Prest 300, arvode åt Kamrerare 200, arvode åt Syssloman 1,200, 1 Förste Instruktionsbarnmorska arvode 1,200, för kontroll öfver köket 200, 1 Andra Instruktionsbarnmorska arvode 1,200, 2 Biträdande barnmorskor arvode à 600 mk. 1,200, 1 Hushållerska lön 500, 2 Kökspigor lön à 175 och 150 mk, 325 mk, 4 Sköterskor lön à 200 mk, 800, till anställande af extra sköterska 100, 1 Portvakterska och Städerska lön 300, 2 Tvätterskor lön à 200 mk 400, 1 Vaktmästare lön 660, 2 Drängar lön à 300 och 250 mk 550, Utspisning för 11 betjente samt 1 hushållerska, 2 kökspigor, 4 sköterskor, 2 tvätterskor och 2 drängar, à 1 mk 10 p. om dagen 4,416 mk 50 p., Utspisning för 10 Barnmorskeelever à 1 mk 10 p. om dagen 4,015, Stipendier för Barnmorskeelever 700, Kosthållning: 1,825 dagportioner för hafvande och 4,800 d:o för barnsängsqvinnor inalles 6,625 dagportioner à 1 mk 10 p. förslagsvis 7,287 mk 50 p., Medikamenter för 50 sängar à 50 mk, förslagsvis 2,500 mk, Ved: 250 famnar björkved à 23 mk och 100 famnar barrved à 20 mk förslagspris 7,750 mk, Lysningsämnen, förslagsvis 2,100, Inventariers underhåll: 50 sängar à 40 mk, förslagsvis 2,000, 44 sängar à 15 mk förslagsvis 660, halm till madrassfyllnad förslagsvis 400, instrumenter, bandager och öfriga för sjukvården nödiga apparater, barn- och gynäkologiska afdelningen häri inberäknad, förslagsvis 1,000, Brandredskap förslagsvis 80, Vatten förslagsvis 800, Underhåll af en häst förslagsvis 600, Underhåll af en ko, förslagsvis 400, Körredskap, förslagsvis 200, till underhåll af trädgård och planteringar, förslagsvis 200, Byggnadernas underhåll förslagsvis 5,300, Diverse utgifter förslagsvis 3,000. Summa 61,744 mk.

Anm. 1. Andre Assistentläkaren, Amanuensen, Instruktionsbarnmorskorna, äfvensom Hushållerskan och Vaktmästaren jemte den öfriga betjeningen erhålla fria rum och ved i sjukhuset; Amanuensen och Instruktionsbarnmorskorna därjemte enhvar 2 lispund ljus samt betjeningen, med undantag af Vaktmästaren, ljus efter behof, som bestämmes af sysslomannen.

Anm. 2. All större tvätt verkställes i allmänna sjukhusets tvättinrättning.

Då den kirurgiska afdelningen öfverfördes till det nya sjukhuset vid Kasärngatan, uppgjordes förslag till ny stat för

allmänna sjukhusets afdelningar och blef denna af H. K. M:t fastställd den 28 maj 1889. Enligt denna blef, närmast af orsak att byggnadernas underhåll därefter affördes från staten för det allmänna sjukhuset, barnbördshusets stat mindre än den 1878 bestämda, näml. 55,655 mk 50 p.

Staten undergick vidare den förändring att lönen för 4 sjuksköterskor höjdes till 900 mk, vaktmästarens lön jämte utspisning blef 751 mk 50 p., 2 drängars lön nedsattes till 450 mk, till bränsle anslogs 5,650, till vatten 1,000 och till diverse utgifter 4,500.

Emellertid tilltog antalet barnaföderskor i betydligt högre grad än beräknadt var, så att staten snart visade sig otillräcklig. Den 20 aug. 1892 föreslog jag därför i sjukhusstyrelsen, att barnbördshusets stat skulle, därest inrättningen kunde uppfylla sin bestämmelse som förlossningsanstalt och som enda undervisningsanstalt i landet, höjas till 77,711 mk. Sjukhusstyrelsen förenade sig om förslaget och hemställde till K. H. M:t om statens förhöjning, men erhöll afslag.

Sedan senaten gjort underdånig framställning om ändrad organisation af allmänna sjukhuset i Helsingfors, förordnade H. K. M:t enl. kungörelsen af den 29 jan. 1900 att bl. a. staten för barnbördshuset skulle utgå med 64,165 mk 50 p. årligen ss. följer:

1 Föreståndare arvode 1,400, 1 Barnmorskelärare arvode och lön 5,000, 1 Assistentläkare arvode 2,400, 1 Amanuens arvode 400, 1 Syssloman arvode 900, 2 Instruktionsbarnmorskor, 2,600 mk, 2 Biträdande barnmorskor 1,200, Vårdpersonalens aflöning 1,900, Betjeningens aflöning 7,873, (i hvilken summa ingick äfven utspisning för betjeningen samt instruktionsbarnmorskorna), Traktamente för dejourhafvande läkaren 730, Kosthållning 11,302 mk 50 p. (inbegripet utspisning för barnmorskeelever) Medikament, förbandsmaterial, instrument, apparater, 5,000, Ved, belysning och vatten 10,700, Inventarier, remont och underhåll 3,060, mindre reparationsarbeten 1,000, Stipendier för barnmorskeelever 700, diverse utgifter 8,000. Summa 64,165 mk 50 p.

Den 12 febr. 1903 fastställde H. K. M:t följande stat för acc. afd. af allm. sjukhuset i Helsingfors: 1 Föreståndare, arvode 1,400 m., 1 Barnmorskelärare, lön 4,000, arvode 1,000 = 5,000, 2 Assistentläkare, arvode à 2,400 = 4,800, 1 Amanuens,

arvode 400, 1 Syssloman, arvode 900, 2 Instruktionsbarnmorskor, arvode à 1,200 = 2,400, arvodetillskott åt den af dessa, som handhar kontrollen öfver köket 200, 2 Biträdande barnmorskor, arvode 600 = 1,200, Betjeningens aflöning 7,268, Dejourhafvande läkaren 730, Kosthållning 38,604: 50, Medicinalier 4,000, Instrument, förbandsmaterial och apparater 1,000, Ved och lyse 12,000, Byggnaders och inventariers underhåll 4,060, Vatten 1,500, Stipendier för barnmorskeelever 1,000, Diverse utgifter 8,000. — Summa 94,462 m. 50 p.

Denna stat gäller från 1 mars 1903.

Afl. prof. M. Stenbäck har 1891 [1]) lämnat en redogörelse för barnbördshusets verksamhet 1879—1887, i hvilken ingår bl. a. beskrifning af byggnaderna, deras inredning och ventilation, förtydligad genom bifogade planritningar, hvarför jag hänvisar de för dessa detaljer intresserade läsare till nämnda uppsats.

Då jag 1890 öfvertog barnbördshuset, var detta en uteslutande klinisk inrättning; någon möjlighet till utförande af egentliga vetenskapliga undersökningar förefanns icke i följd af brist på laboratorium och nödiga utensilier. Under loppet af 1890 talet inrättades af mig de åt prefekten upplåtna tvänne rummen jämte med. kandidaternas dejourrum (det s. k. präparatrummet inrättades till dejourrum) till laboratorium och förseddes dessa efterhand med för fysiologiska, bakteriologiska, kemiska och histologiska, resp. patologisk-anatomiska undersökningar nödiga apparater, på samma gång, som vatten-, gas- och elektrisk ledning infördes i dem. Vidare anskaffades en Zeiss' apparat för fotografering af mikroskopiska präparat. Härigenom har på barnbördshuset under de senare åren förefunnits möjlighet för utförande af undersökningar af ofvan nämnda slag; åtskilliga dylika hafva publicerats och äro f. n. under bearbetning.

För undervisningen har af mig anskaffats olika slag af plancher och modeller samt 1899 en Zeiss' apparat för projektion med elektriskt ljus af mikroskopiska präparat, den första dylika apparat vid härvarande vetenskapliga inrättningar. Vidare har för undervisningens skull hopbragts en samling af

---

[1]) Om nya barnbördshuset i Helsingfors och dess verksamhet under åren 1879—1887. Finska Läkaresällskapets Handlingar Bd 33, 1891, H 1. Sid. 1.

mikroskopiska präparat af embryologiskt, obstetriskt och gynäkologiskt intresse, hufvudsakligen bestående af de af mig i Leipzig hos His 1884 och i Berlin hos Waldeyer 1887 utförda snittserier af embryoner och präparat af placentas utveckling samt de af v. Numers i Berlin och af Limnell, Rosenlew och Wallgren på barnbördshuset och gynäkologiska afdelningen härstädes gjorda präparat.

Föreståndare för barnbördshuset har varit professorn i barnförlossningskonst och barnsjukdomarnas klinik vid universitetet i Helsingfors. Förste föreståndare var J. Pippingsköld [1]) till h. t. 1887, då han åtnjöt tjänstledighet, innan han som emeritus erhöll afsked den 31 dec. 1887. Den 16 jan. 1890 utnämndes jag till innehafvare af nämnda profession och har sedan dess varit barnbördshusets föreståndare. Under h. t. 1887, 1888 och 1889 voro jag och under v. t. 1888 och 1889 O. Engström i egenskap af docenter förordnade att förestå och meddela undervisningen vid barnbördshuset, hvilket under sommar- och julferierna sköttes af barnmorskeläraren och underackuschören, M. Stenbäck, med biträde af assistenten.

Den 31 maj 1878 hemställde Pippingsköld i sjukhusstyrelsen att till I assistentläkare och underlärare vid barnbördshuset få antaga doc. M. Stenbäck, [2]) hvilket bifölls, [3]) och utnämndes Stenbäck till tjänsten den 1 juli 1878.

Sjukhusstyrelsen hemställde den 30 april 1887 om inrättandet af en barnmorskelärare och underackuschörtjänst vid barnbördshuset och om docenten Stenbäcks utnämning till tjänsten. Lönen behöfde icke höjas, då förste assistenten och underläraren, hvilken tjänst sedan 1878 innehades af Stenbäck, åtnjöt ett arvode af 4,000 m. och 1,000 m. i hyresmedel. Senaten anbefallde den 24 maj 1887 sjukhusstyrelsen att inkomma

---

[1]) Pippingskölds lefnadslopp och verksamhet är af mig skildrad i F. L. H. 1892 N:o 3 och i Obstetrikens och gynäkologiens historia i Finland etc. 1903 s. 361—380.

[2]) Stenbäck, Mathias Gustaf Joakim, född 1837, med. lic. 1866, ass. läkare vid acc. afd. 1868. Docent i barnförlossningskonst 1871, död $^{21}/_{4}$ 1891.

[3]) Sjukhusstyrelsens protokoll den 31 maj 1878.

med ett fullständigt förslag till instruktion och att föreslå den rang-, rese- och pensionsklass bemälde läkare vore att hänföras

J. A. J. PIPPINGSKÖLD.

till. Den 26 okt. afgaf sjukhusstyrelsen förslag till instruktion m. m., hvartill senaten biföll 29 nov. [1]) Enligt civil exp:s skrif-

[1]) Ekon. dep. B. D. 1887 N:o $^{74}/_{347}$.

velse till sjukhusstyrelsen af den 10 april 1888 ombildades förste assistentläkaretjänsten vid barnbördshuset till barnmorskeläraretjänst, till hvars förste innehafvare utnämndes Stenbäck. Efter Stenbäcks den 21 april 1891 inträffade död sköttes befattningen enligt förordnande af den 29 april t. v. af lic. Rönnholm, tills doc. A. Törngren den 10 juli 1891 blef af senaten utnämnd till underackuschör och barnmorskelärare.

M. G. J. STENBÄCK.

Andre assistentläkarebefattningen vid barnbördshuset, till hvilken till 1884 hörde äfven skötseln af de stationära gynäkologiska och pädiatriska afdelningarna jämte deras poliklinik, har innehafts af följande personer:[1]) O. I. Appelberg från 1 juli 1878 till 31 dec. 1879, P. A. Bäckwall fr. 1 jan. 1880 till 31 mars 1881, O. I. Appelberg fr. 1 april 1881 t. 30 juni 1881, G. Heinricius fr. 1 juli 1881 t. 10 dec. 1882, O. Engström fr. 10 dec. 1882 t.

[1]) Tiden upptagen dels enligt sjukhusstyrelsens protokoll, dels enligt Louis Gratschoff: Finlands läkarekår 1900, dels enl. uppgifter af resp. ass. läkare.

5 juni 1883, G. Heinricius fr. 6 juni 1883 t. 20 jan. 1884. Sedan särskild ass. läkaretjänst vid gynäkologiska och barnafdelningen blifvit inrättad, innehades II ass. läkaretjänsten vid barnbördshuset af E. Cedercreutz fr. 20 jan. 1884 t. 30 sept. 1885, A. Törngren fr. 1 okt. 1885 t. 1 okt. 1887, A. Clopatt fr. 12 okt. 1887 t. 18 sept. 1889, K. A. Rönnholm fr. 2 okt. 1889 t. 22 okt. 1890, A. Nykopp fr. 22 okt. 1890 t. 14 dec. 1892, G. von Numers fr. 20 dec. 1892 t. 10 mars 1897 (tjänstledig v. t. 1895, då L. Holm skötte befattningen), H. Wasenius fr. 10 mars 1897 t. 23 sept. 1900 (tjänstledig 3 mån. v. t. 1899, då B. Jägerroos skötte befattningen), C. Hahl fr. 1 okt. 1900 (tjänstledig fr. 10 aug. t. 10 nov. 1901, då A. Wallgren skötte befattningen och fr. 9 april t. 9 juni 1903, då K. A. Hoffström var vikarie). [1])

Hos med. styrelsen anhöllo Törngren och jag 1901 om åtgärders vidtagande att vid barnbördshuset anställa en andra barnmorskelärare, hvilken därjämte som assistent skulle komma den

---

[1]) *Appelberg,* Otto Immanuel, f. 1848, med. lic. $^{12}/_{10}$ 1878, stadsläkare i Kotka $^{10}/_{8}$ 1881.

Bäckwall, Pehr Alfred, f. 1848, med. lic. 1879, prov. läkare i Uleåborg 1882, prov. läkare i Jämsä 1892, död 1896.

Heinricius, Gustaf, f. 1853, med. lic. $^{31}/_{3}$ 1881, med. doktor $^{2}/_{3}$ 1883, docent i barnförlossningskonst $^{3}/_{6}$ 1884, professor i barnförlossningskonst och barnsjukdomarnas klinik $^{16}/_{1}$ 1890.

Engström, Otto Ingemar, f. 1853, med. lic. $^{22}/_{5}$ 1880, med. doktor $^{10}/_{3}$ 1882, docent i gynäkologi $^{3}/_{6}$ 1884, e. o. professor i gynäkologi $^{4}/_{4}$ 1892.

Cedercreutz, Emil Valdemar, f. 1852, med. lic. $^{15}/_{12}$ 1883, praktiserande läkare i Helsingfors.

Törngren, Adolf Johan, f. 1860, med. lic. $^{8}/_{1}$ 1887, med. doktor $^{5}/_{3}$ 1889, docent i barnförlossningskonst $^{2}/_{7}$ 1889, barnmorskelärare och underackuschör $^{10}/_{7}$ 1891.

Clopatt, Arthur Rudolf, f. 1858, med. lic. $^{19}/_{9}$ 1885, med. doktor 1888, docent i pädiatrik $^{14}/_{1}$ 1890, laborator vid fysiologiska laboratoriet $^{26}/_{10}$ 1892.

Rönnholm, Karl Anton, f. 1860, med. lic. $^{27}/_{2}$ 1889, läkare vid diakonissanstalten i Helsingfors.

Nykopp, Axel Waldemar, f. 1860, med. lic. $^{31}/_{5}$ 1889, läkare vid länefängelset i Uleåborg $^{31}/_{10}$ 1893, biträdande läkare vid befälhafvarestyrelsen $^{27}/_{3}$ 1896, afsked i dec. 1902.

Numers, Gustaf Sigurd Gideon von, f. 1863, med. lic. $^{2}/_{4}$ 1891, med. doktor $^{30}/_{5}$ 1896, 2:dra underläkare vid länesjukhuset i Viborg från 1900.

Holm, Lennart, f. 1865, med. lic. $^{10}/_{11}$ 1894, stadsläkare i Brahestad 1896, biträdande läkare vid befälhafvarestyrelsen 1898, yngre läkare vid dragonreg. 1900.

speciella sjukvården och den vetenskapliga forskningen vid det på anstalten inrättade laboratoriet till godo. Sedan sjukhusstyrelsen och medicinalstyrelsen förenat sig om förslaget, lämnades af senaten 20 den jan. 1902 bifall till framställningen och medel 3,000 m., så länge bostad på inrättningen icke kunde beredas, till tjänsten, hvilken, anslagen ledig, ansöktes af doc.

FREDRIKA NYBERG, f. 1840, barnmorskeelev 1872, examinerad 1873, instruktionsbarnmorska 1875, f. n. bosatt i Åbo.

Axel Wallgren. Denne förordnades den 1 mars 1902 att till årets utgång bestrida tjänsten. Efter framställning af mig 1902 om upprätthållande af ifrågavarande tjänst äfven året 1903 biföll

---

Wasenius, Adolf Johannes, f. 1866, med. lic. $^{19}/_{1}$ 1897, praktiserande läkare i Helsingfors.

Jägerroos, Berndt Fredrik, f. 1869, med. lic. i maj 1898, med. doktor 1901 järnvägsläkare i Björneborg 1903.

Hahl, Carl, f. 1872, med. lic. $^{15}/_{9}$ 1900, med. doktor $^{5}/_{10}$ 1903.

senaten 20 jan. 1903 tjänstens upprätthållande, tills den nya staten träder i gällande kraft och blef Wallgren förordnad att t. v. sköta befattningen.

Första instruktionsbarnmorska var fr. F. Nyberg (öfverflyttade fr. acc. afd. i gamla klinikum) till den 31 okt. 1895, då hon på begäran erhöll afsked med pension. Hon efterträddes

HEDVIG ANGELIQUE WAHLROOS, f. 1838, barnmorskeelev 1874, examinerad 1876, instr. barnmorska 1876, f. n. bosatt i Helsingfors.

hösten 1895 af fr. S. Åhman, hvilken afgick den 1 maj 1896. Tjänsten sköttes af underbarnmorskan fr. O. Eklund till den 3 nov. 1896, då fr. D. Lönegren blef utnämnd till instruktionsbarnmorska. Såsom andra instruktionsbarnmorska öfverflyttade från acc. afd. i gamla klinikum enkekaptenskan H. A. Wahlroos, hvilken på begäran erhöll afsked med pension 1897 och efterträddes den 1 jan. 1898 af fr. K. Stenbäck.

Från 15 jan. till 1 april 1878, då barnbördshuset ställdes i ordning, var hoffuriren C. G. Pihlman föreståndaren behjälplig och blef den 18 juni 1879 på därom gjord framställning af med. styrelsen förordnad att vara t. f. syssloman vid barnbördshuset. På begäran erhöll han afsked den 29 maj 1899 (han afled 1900). Hans efterträdare blef den 1 juni 1899 magister M. Holmberg.

Enligt H. K. M:ts instruktion för allm. sjukhuset i Helsingfors af den 12 febr. 1900 förordnades bl. a. att barnmorskelärarens eller underackuschörens åligganden bestämmas i den för honom utfärdade instruktionen af den 10 april 1888 eller i sådan som framdeles kan blifva för honom utfärdad (§ 9); att vid förfall hos föreståndaren för acc. afd. dennes åligganden skötas af underackuschören, såframt icke consistorium acad. förordnar annan i hans ställe (§ 12); att instruktionsbarnmorskorna äga vårda barnaföderskorna samt handleda barnmorskeeleverna i barnförlossningskonsten samt rätta sig efter hvad sjukhusstyrelsen och afd. föreståndaren dem i sysslan föreskrifva (§ 19); att de böra vara med goda insikter behörigen utexaminerade barnmorskor samt dessutom undergått godkändt förhör i instrumental förlossningskonst (§ 4).

Antalet inskrifna barnmorskeelever har varit 1879 28, 1880 36, 1881 39, 1882 31, 1883 41, 1884 38, 1885 40, 1886 40, 1887 42, 1888 41, 1889 43, 1890 37, 1891 53, 1892 55, 1893 48, 1894 46, 1895 43, 1896 40, 1897 42, 1898 53, 1899 50, 1900 56, 1901 70, 1902 78, summa 1,080.

Antalet utexaminerade elever har varit 1879 32, 1880 28, 1881 41, 1882 28, 1883 30, 1884 39, 1885 34, 1886 35, 1887 38, 1888 40, 1889 34, 1890 39, 1891 33, 1892 21, 1893 41, 1894 54, 1895 45, 1896 37, 1897 41, 1898 38, 1899 35, 1900 58, 1901 53, 1902 64, summa 938.

Barnbördshusets verksamhet[1]) framgår af följande redogörelse och tabeller.

Nedanstående tabell I utvisar antalet *vårdade* och på hvad sätt dessa blifvit under de skilda åren utskrifna.

---

[1]) Redogörelser för barnbördshusets verksamhet 1870, 1879—1887 finnas af *Stenbäck*[1]) och för 1871—1879 af *Pippingsköld*[2]), införda i Finska Läkaresällskapets Handlingar.

---

[1]) F. L. H. Bd XIII 1871 s. 103 och Bd XXXIII 1891, s. 1.
[2]) F. L. H. Bd XV 1873 s. 133, Bd XXII, 1880 s. 349 och s. 366.

Tabell I.

Kvarliggande från föregående år:	$^{11}/_{8}$ 1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888	1889	189[illegible]
förlösta	—	7	14	13	17	7	15	8	11	15	8	11	12
oförlösta . . .	—	1	1	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—
Intagna under de skilda åren	156	488	535	616	672	620	653	729	818	834	829	704	747
Summa under åren *vårdade*	156	496	550	630	689	627	668	738	829	851	837	715	759
Utskrifna under åren såsom:													
oförlösta . . .	5	14	25	23	11	12	16	21	20	32	29	23	29
döda före förlossningen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—
döda under förlossningen	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—
döda omedelbart efter förlossningen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
friska	141	443	502	569	660	569	614	684	777	784	778	676	70[illegible]
konvalescenter	—	19	8	12	8	20	22	15	10	18	15	—	[illegible]
sjuka	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	[illegible]
döda i puerperal sjukdom.	1	4	3	8	2	10	6	4	2	5	4	4	[illegible]
döda i annan sjukdom . . .	—	—	—	1	—	—	—	3	2	1	—	—	—
Kvarliggande till följ. år:													
förlösta	7	14	13	17	7	15	8	11	5	5	11	12	1[illegible]
oförlösta . . .	1	1	1	—	—	—	1	—	2	3	—	—	[illegible]
Summa	156	496	550	630	689	627	668	738	829	851	837	715	75[illegible]

)1	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903 ¹¹/₈	Summa
6	17	16	5	17	15	14	25	28	22	31	29	36	409
1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	12
3	928	782	875	876	963	1,120	1,204	1,309	1,439	1,502	1,627	980	22,908
0	946	798	880	894	978	1,134	1,229	1,337	1,461	1,531	1,656	1,019	23,329
4	41	22	25	39	38	44	47	56	64	74	68	39	851
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	5
–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
5	865	763	828	828	913	1,047	1,133	1,240	1,368	1,420	1,532	977	21,629
0	12	4	—	—	7	9	12	—	—	—	—	—	234
4	9	2	5	—	—	3	3	8	3	5	11	—	55
8	2	1	2	7	5	4	4	10	4	4	5	3	118
1	1	1	2	4	1	3	2	1	1	2	—	—	26
7	16	5	17	15	14	24	28	22	31	26	36	—	392
1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	—	16
0	946	798	880	894	978	1,134	1,229	1,337	1,461	1,531	1,656	1,019	23,329

Tabell II.

	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	S. 1878—1887	1888	1889
Normalt puerperium	123	347	399	485	561	504	547	632	696	694	4,988	674	54
Lindrig puerperal sjukdom .	24	90	41	74	75	77	53	53	73	77	637	101	10
Svår puerperal sjukdom . . .	2	33	67	26	22	17	29	17	22	21	256	24	2
Annan, icke puerperal sjukdom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Död af puerperal sjukdom, infektion, vid intakt genitalkanal . . .	1	3	2	7	2	9	4	2	2	4	36	4	
Död af puerperal sjukdom, infektion, efter uterusruptur och laparotomi. . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	
Död af puerperal sjukdom, utan infektion.	—	1	1	1	—	1	3	3	—	4	14	—	
Död af annan icke puerperal sjukdom	—	—	—	1	1	—	—	1	2	1	6	—	
Summa	150	474	510	594	661	608	636	709	795	801	5,938	802	6

1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	S. 1888–1903	S. 11/8 1878 – 11/8 1903
727	797	731	796	780	829	1,020	1,052	1,156	1,274	1,316	1,491	886	14,699	19,687
134	79	31	42	52	69	31	68	63	53	76	51	39	1,081	1,718
10	3	4	3	3	9	6	16	14	14	7	15	2	160	416
5	—	3	4	9	8	12	15	12	29	24	22	11	161	161
6	1	1	—	1	1	1	1	5	1	2	2	1	30	66
—	1	—	1	1	2	—	1	1	—	—	—	—	10	11
3	—	—	1	5	2	3	2	4	3	2	3	2	34	48
1	1	1	2	4	1	3	2	1	1	2	—	—	19	25
886	882	771	849	855	921	1,076	1,157	1,256	1,375	1,429	1,584	941	16,194	22,132

Af tabellen I framgår, huru hastigt och starkt frekvensen af barnaföderskor tilltagit, betingad närmast af befolkningens i Helsingfors förökning under de senaste 25 åren. Slutresultatet af tabellen blifver, att under ett kvart sekel, från 11 aug. 1878 till samma tid 1903, 23,329 barnaföderskor vårdats på inrättningen.

Tabell II utvisar antalet förlösta, samt morbiditeten och mortaliteten bland puerperae. Antalet förlösta utgör 22,132. På accouchementsinrättningen på gamla klinikum 1833 till $^{11}/_{8}$ 1878 förlöstes (aborter medräknade) 1834—1860 3,915, 1861—1869 1,789, 1870—$^{11}/_{8}$ 1878 2,141 kvinnor, summa 7,845. Lägges härtill talet 22,132, hvilket utgör det på det nya barnbördshuset vid Bergmansgatan förlöstas, blir antalet förlösta på acc. anstalten i Helsingfors 1833—1903 $^{11}/_{8}$, 29,977.

Med normalt puerperium betecknas det tillstånd, då temp. (i regeln uppmätt morgon och afton i axelhålan) icke öfverstigit 38^{0} och då tecken till puerperal störing icke förefunnits. Till lindrigt puerperalt sjuka hafva räknats de fall, där en temperaturstegring öfver 38^{0} blott under c. 1 dygn observerats och några lokala symptom icke förekommit (ephemera), de lindrigare fallen af ulcera puerperalia, colpitis, endometritis och parametritis puerperalis med jämförelsevis mindre utpräglade symptom och låg feber, mastitis puerperalis samt alla de lindrigare fallen af puerperal infektion utan särskildt markerade kliniska symptom. Till svår puerperal sjukdom hafva hänförts de fall, där tydligare septiska symptom förefunnits och sjukdomsförloppet räckt längre tid än 10 à 12 dagar, men fallet likväl gått till hälsa. Dödsfallen i följd af under lifvet eller efter döden uppvisbar infektion har jag delat i 2 grupper: sådana, där genitalkanalen varit intakt och sådana, där uterusruptur inträffat sub partu, där hysterolaparotomi utförts, då fostret befunnit sig ännu i lifmodren eller där efter ruptur af uterus eller kolpaporrhexis exstirpation af uterus eller sutur af densamma utförts. Till dödsfall vid sjukdom beroende af grossess eller partus utan infektion hafva räknats dödsfallen vid eklampsi, förblödning, uterusruptur kort efter partus, omedelbart efter förlossningen under symptom af kollaps. Slutligen hafva dödsfallen i sjukdom, oberoende af förlossning, samlats i särskild grupp.

Morbiditetstalen hafva naturligtvis blott ett relativt värde, ty diagnosen på puerperalinfektion har blifvit gjord allenast enligt de kliniska symptomen; det har sålunda nog inträffat, att lindrig puerperalinfektion förekommit utan tydliga symptom, liksom ock till puerperalfall räknats sådana störingar, hvilka väl icke berott på infektion. En dylik osäkerhet, hvilken likväl ej i någon högre grad inverkar på resultatet af beräkningen af den puerperala sjukligheten, har här, lika litet som annorstädes, kunnat undvikas.

Äfven mortalitetstalen äro icke fullt exakta; diagnosen i några fall har varit osäker, särskildt i de fall, där barnaföderskor dött kort efter partus eller då vid obduktionen säker diagnos på infektion icke kunnat göras.

Af tabell II framgår huru antalet af både de lindrigare och svårare puerperala sjukdomsfallen under årens lopp mer och mer aftagit. Det förra utgjorde 1888 12,4 %, medan det 1902 var blott 3,2 %; det senare steg 1888 till 3 %, och har därefter varit i nedåtgående med mindre vexlingar, så att det åren 1892—1895 var blott omkring 0,36 % och nedgick 1903 till icke mer än 0,30 %.

Nedanstående tabell III utvisar den puerperala morbiditeten och mortaliteten under de två skilda perioderna 1878—1887 och 1888—1903.

Tabell III.

	11/8 1878—1887	1888—11/8 1903	1878—1903
Normalt puerperium	84,0	90,7	88, 9
Lindrig puerperal sjukdom	10,7	6,0	7, 7
Svår puerperal sjukdom	4,2	0,09	1, 8
Annan sjukdom	—	0,09	0, 7
Död af puerperal infektion	0,62	0,24	0,34
Död af puerperal sjukdom utan infektion	0,28	0,20	0,23
Död af annan, icke puerperal sjukdom	0,10	0,11	0,10
Total dödlighet	0,92	0,57	0,67

Tabell IV.

Mortalitets	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903
% i infektion vid intakt genitalkanal och förlossning per vias naturales	0,49	0,44	—	0,67	0,11	0,13	—	0,11	0,10	0,09	0,08	0,39	0,07	0,14	0,12	0,10
% i infektion vid uterusruptur eller efter laparotomi	—	—	0,41	—	0,11	—	0,11	0,11	0,21	—	0,08	0,08	—	—	—	—
% efter förlossning utan uppvisbar infektion, äfven omedelbart efter uterusruptur	—	0,15	0,41	0,22	—	—	0,11	0,58	0,21	0,27	0,17	0,31	0,21	0,14	0,19	0,20
% i annan af förlossning oberoende sjukdom	—	—	—	0,12	0,11	0,11	0,22	0,46	0,10	0,27	0,17	0,08	0,07	0,14	—	—
% total mortalitet	0,49	0,59	0,82	1,01	0,33	0,26	0,47	1,28	0,65	0,65	0,51	0,87	0,37	0,42	0,31	0,30

Tabellen IV framställer mortalitetsprocenten i olika slag af dödsorsak 1888—$^{11}/_{8}$ 1903.

Mortaliteten på accouchementsinrättningen i Helsingfors under dess 70 åriga bestånd framgår af vidfogade grafiska framställning.

Dödsfallen 1834 till $^{11}/_{8}$ 1878 voro, så vidt af journalerna kan utredas, betingade af följande orsaker:

1834 1 p. feber, 2 ? = 3, **1835** 3 p. feber, 1 ? = 4, **1836** 3 pneumoni, 2 nervfeber, 1 p. feber, 6 ? = 12, **1837** 9 ? =9, **1838** 4 ? = 4, **1839** 1 p. feber, 2 ? = 3, **1840** 2 p. feber, 3 ? = 5, **1841** 1 p. feber, **1842** 3 p. feber, 1 eklampsi, 1 arachnitis = 5, **1843** 1 p. feber, 2 ? = 3, **1844** 5 p. feber = 5, **1845** 1 p. feber = 1, **1846** 5 p. feber, 2 ? = 7, **1847** 7 p. feber, 1 haemorrhagia uteri = 8, **1848** 3 p. feber, 1 ? = 4, **1849** 3 p. feber, 1 eklampsi, 1 ? = 5, **1850** 5 p. feber, 1 encephalomeningitis, pneumonia, 1 haemorragia uteri = 7, **1851** 13 p. feber, 2 ?, 1 tuberculosis pulm., 1 pneumonia crouposa = 17, **1852** 9 p. feber, 1 variola = 10, **1853** 6 p. feber, 1 ? = 7, **1854** 3 p. feber, 1 eklampsi = 4, **1855** 4 p. feber (1 efter uterusruptur) 1 typhus, 1 atrophia hepatis flava = 6, **1856** 2 frossa, typhus, 3 p. feber, 3 ? = 8, **1857** 1 typhus, 2 ruptura uteri, 2 p. feber, 2 ? = 7, **1858** 2 p. feber = 2, **1859** 9 p. feber, 1 eklampsi, 1 typhus = 11, **1860** 2 p. feber, 4 ? = 6, **1861** 2 ?, 11 p. feber = 13, **1862** 12 p. feber, 2 scarlatina, 1 eklampsi = 15, **1863** 14 p. feber (en efter uterusruptur) 1 pneumoni, 1 kr. pneumoni = 16, **1864** 13 p. feber, 1 ?, 1 diarré och lungkatarr, 1 perforerande ulcus ventriculi = 16, **1865** 11 p. feber, 1 eklampsi = 12, **1866** 9 p. feber, 1 kollaps (sectio caesarea in mortua) 3 ? = 13, **1867** 11 p. feber (däraf 1 efter uterusruptur) 2 pneumonia ac., 1 eklampsi, 1 pleuropneumonia, 1 ? = 16, **1868** 10 p. feber, 2 eklampsi, 1 häftig diarré, 1 haemorragia uteri, 1 ? = 15, **1869** 23 p. feber, 2 eklampsi = 25, **1870** 12 p. feber = 12, **1871** 8 p. feber, 1 cholera, 1 uraemia, haemorragia cerebri, 1 ruptura uteri = 11, **1872** 4 p. feber, 1 nephritis = 5, **1873** 5 p feber, 1 nephritis = 6, **1874** 4 p. feber, 1 variola = 5, **1875** 2 p. feber (däraf 1 efter uterusruptur) 2 eklampsi = 4, **1876** 5 p. feber, 1 febris recurrens, 1 ruptura uteri + kollaps, 1 kollaps af anämi = 8, **1877** 4 p. feber (däraf 2 efter uterusruptur) 1 pneumonia crouposa, 1 eklampsi = 6, **1878** 1 p. feber, 1 eklampsi, 1 miliartuberkulos, 1 haemorragia uteri, 1 typhus abd. = 5 [1]).

[1]) Jag har upptagit de utan diagnos, med ? betecknade, de med „scarlatina“ anmärkta och de i äldre journaler med „pneumoni“, „nervfeber“, „typhus“, „frossa, typhus“ diagnosticerade dödsfallen såsom puerperalfeber (p. feber), ty uppkomsten kort efter partus och det hastiga förloppet tyda på puerperal sepsis.

De på barnbördshuset vid Bergmansgatan till $^{11}/_{8}$ 1903 förekomna dödsfall äro i korthet relaterade följande:

1878 35 år, I p. Långvarigt förl. arbete, flere undersökningar, tång, efterbörden och barnvattnet illaluktande, 3 okt. Död 7 okt. Endometritis dipht.

1879 25 år, I p. Spontan förl., flere undersökningar, efterbörden uttogs manuelt, 27 dec. 1878 Död 3 jan. 1879. Peri- et parametritis, ichorrhaemia, infiltr. metastat. reg. dorsal., brachial. et antibrachii.

27 år, I p. Spontan förl. Efterbörden utpressades, sedan en barnmorska gjort fruktlösa försök att med handen uttaga densamma 5 jan. Död 14 jan. Endometritis, parametritis, peritonitis.

? år, I p. Eklampsi, forceps 24 jan. Död 25 jan. Eclampsia + icterus gravis.

28 år, VI p. Långvarigt förl. arbete hemma fr. 30 april till 6 maj; hämtades till Kausala station, 2 mils resa, och därifrån med bantåg till Helsingfors. Skulderläge, framfallen arm, dödt foster. Eventration, fostret uttogs dubbelviket 6 maj. Död 17 maj. Sepsis, endometritis dipht., para- et perimetritis.

1880 37 år, I p. Spontan förl. efter incisioner i slidans nedre del, hvarest förefanns en hård, indurerad valk i väggen 9 april. Död 16 april. Colpitis, endometritis, parametritis, peritonitis, abscessus metastat. pulmonum.

33 år, III p. Spontan förlossning 26 juni. Död 5 juli. Peritonitis.

31 år, I p. Eklampsi. Forceps 28 dec. Död 29 dec.

1881 25 år, II p. Spontan förl. 6 jan. Död 7 jan. Pneumonia crouposa.

22 år, I p. Spontan förl. 25 febr. Död 9 mars. Peritonitis puerp.

22 år, I p. Spontan förl. 3 april. Död 8 april. Peritonitis puerp.

21 år, I p. Spontan fotförl. 4 april. Död 19 april. Erysipelas puerp.

23 år, I p. Spontan förl. 12 sept. Död 9 okt. Febris puerperalis.

27 år, II p. Pannläge. Långvarigt förl. arbete. Fruktlösa tångförsök, perforation. För blödning intrauterin injektion med järnkloridlösning 10 jan. kl. 7 f. m. 10 jan. kl. 12 e. m. död asphyctico modo; något blödning hade förutgått och uterus kändes något högt stående. Kvinnan kort förut vid fullt medvetande.

38 år, VI p. Spontan förl. 31 jan. Efterbörden uttogs från slidan. Död 6 febr. Peritonitis ac.

44 år, II p. Spontan förl. 28 mars. Död 4 april. Peritonitis puerp.

22 år, I p. Spontan förl. 14 april. Inga undersökningar. Död 27 april. Peritonis puerp.

1882 35 år, I p. Hemma 3 dygn i förl. arbete, undersökt af en gumma, intogs 28 sept. Incisioner i mm:släpparna. Tång 30 sept. Frossbrytning och feber under partus. Död 29 okt. Ulcera dipht. vaginae, endometritis dipht. Lymphangitis et thrombophlebitis purulenta uteri et parametritis, perimetritis, peritonitis purulenta fossae Douglasi, infarctus pulm. dextr.

33 år, I p. Tångförl. 21 okt. Död. 1 nov. Erysipelas phlegmon. extremit. inf.

38 år, III p. Plötslig död under partus. Ruptura aortae. extraktion af lefvande foster (Fallet är beskrifvet i F. L. H. 1882 h. 2 & 3).

1883 25 år, I p. Spontan förl. 12 febr. Död 21 febr. Septicaemia, enteritis, pneumonia metastatica, pleuritis.

28 år, I p. Ansiktsläge. Långvarigt förl. arbete. Forceps. Stinkande barnvatten. Intrauterin injektion af 4 $^0/_0$ karbolsyrelösning för blödning 16 jan. Död 28 jan. Peritonitis puerp.

22 år, I p. Spontan förl. 12 febr. Död 19 febr. Peritonitis puerp.

38 år, IV p. Spontan förl. 12 febr. Död 21 febr. Endometritis dipht., parametritis, perimetritis, oophoritis et salpingitis.

28 år, I p. Prolaps af nafvelsträng, forceps 14 febr. Död 25 febr. Endometritis, oedema et splenisatio pulmonis dextri.

26 år, I p. Spontan förl. 14 febr. Död 21 febr. Endometritis dipht, Parametritis, Peritonitis. Oedema pulmonum.

24 år, I p. Spontan förl. 18 febr. Inga undersökningar. Död 23 febr. Endometritis dipht. Perimetritis et peritonitis. Pleuritis purulenta, Septicaemia. Oedema piae matris.

41 år, VII p. Kvinnan ytterst medtagen, inhämtas under pågående förl. arbete från landet. Snedläge, framfallen arm, vändning på fot. Perforation af hufvudet. Kephalotripsi. Ruptura cervicis. Kvinnan dog kort efter oper.

24 år, I p. Spontan förl. 27 febr. Inga undersökningar. Död 12 mars. Peritonitis.

32 år, II p. Spontan förl. 1 mars. Belagda sår, luktande afslag, symptom af pneumoni under puerperiet. Död 12 mars. Barnet dog 9 mars. Erysipelas faciei.

1884 33 år, III p. Partus arte praematurus, tång på högtstående hufvud. Feber under partus. Död 24 timmar efter partus 12 jan. Diagnos shoc? sepsis? Vid obd. inga tecken på infektion.

29 år, II p. Förlöstes på vägen till barnbördshuset, 20 min. före intagningen 15 jan. Död 22 jan. Peritonitis, septicaemia.

28 år, III p. Spontan förl. 16 jan. Död 24 jan. Peritonitis, septicaemia.

29 år, III p. Spontan förl. 7 april. Symptom af ileus under puerperiet. Död 14 april. Peritonitis, meteorismus, dilatatio coli, volvuli S. romani et infiltratio dipht. S. romani.

30 år, I p. Eklampsi. Tång 4 april. Död 7 timmar p. p.

21 år, I p. Eklampsi. Tång 21 okt. Död 27 okt. i följd af urämisk intoxikation.

28 år, I p. Placenta praevia. Inre blödning. Död oförlöst.

1885 29 år, I p. Eklampsi. Vändning och extraktion. Död kort efter partus 3 jan. Haemorrhagiae cerebri.

48 år, IV p. Forceps 4 jan. Kvinnan under förlossningen sanslös, dog 5 jan. Hypertrophia cordis, nephritis chr. Oedema pulmonum etc.

26 år, III p. Vid intagningen ruptura uteri. Forceps 26 jan. Död efter 4 timmar. Ruptura uteri et forn. vaginae. Peritonitis.

27 år, I p. Kvinnan inhämtades efter 6 mils resa på kärra. Hemma undersökt af barnmorska. Långvarigt förl. arbete. Forceps 10 aug. Död 14 aug. Peritonitis.

28 år, II p. Trångt bäcken, vändning, perforation, placentaroperation, ruptura uteri. Död 17 nov. femton timmar p. partum under fortsatt kollaps.

27 år, I p. Spontan förl. 14 maj. Död 29 maj. Sepsis puerp.

30 år II p. Spontan förl. 24 juni. Död 3 juli. Meningitis cerebrospinalis.

1886 35 år, VII p. Spontan förl. Tuberculosis pulm. 28 juni. Död 1 juli. T. pulm. et laryngis.

24 år, II p. Forceps 30 mars. Död 31 mars. Ruptura uteri, begynnande peritonit.

38 år, X p. Förlöst i Elimä. Då efterbörden icke utficks, insändes kvinnan till b:huset 13 juni. Placenta uttogs bitvis genom för 4 finger öppen mm. Intrauterin injektion med sublimatlösning 1 : 3000. Uterininnehållet stinkande. Död 26 juni. Endometritis, septicaemia.

29 år, VI p. Spontan förl. 8 aug. Död 12 aug. Tuberculosis pulm. et laryngis.

1887 30 år, II p. Strictura vaginae part. sup. Manuel dilatation, debridement med knif och sax. Långvarigt förl. arbete. Feber. Perforation af fosterhufvudet, krossning med kephalotrib, svårighet att utfå hufvudet och thorax genom strikturen. Remna af 5 cm:s längd i septum vesico-vaginale. Död under fortfarande kollaps 2 timmar p. partum. Vid obd. intet annat än slappt hjärta uppvisbart.

33 år, V p. Spontan förl. 30 april. Död 16 maj. Febris puerp.

27 år, I p. Fotläge. Extraktion genom ej fullt utvidgad mm. Efterbörden uttogs ur uterus för blödning 19 april. Död 28 april. Febris puerp. Ecchymoser under de serösa hinnorna, varig beläggning på uterus, var i uterinväggen.

36 år, IV p. tvillingar. Spontan förl. 31 maj. Död 2 juni. Peritonitis, metritis.

19 år, I p. Eklampsi. Tång 10 jan. Död 9 timmar p. partum.

? år, I p. Vid intagningen nästan in agone. Död oförlöst kort därefter 28 jan. Akut nephrit.

17 år, I p. Eklampsi. Död oförlöst 1 febr.

45 år, VI p. Spontan förl. Manuel uttagning af placenta (svår lösning; vid hvarje föregående förl. uttagning af efterbörden) 19 juli. Starka blödningar under puerperium. Transfusion 30 juli. Fortfarande blödningar. Död 6 aug. Allmän anämi. På hvardera sidan om uterus en nötstor varhärd. På placentarstället 3 små rester af placenta, hvarje mindre än en ärt.

35 år, VIII p. Eklampsi. Spontan förl. 17 nov. Död 10 min. därefter.

1888. II 209. 35 år, I p. Trångt bäcken. Långvarigt förl. arbete. Tång på högt stående hufvud. Ruptur af perineum ända till sphinktern. Barnvattnet stinkande. Hinnor uttogos från lifmodern. Förlöst 6 aug. Död 26 sept. Pyaemia. Thrombosis venae femoralis et hypogastr. ext. sin. Metastaser i lungorna.

I 352. 26 år, I p. Långvarigt förlossningsarbete. Hufvudet i bäckenhålan. Svaga värkar. Tång. Förlöst 29 nov. Död 24 dec. Endo- och perimetritis puerp. (ej obducerad).

II 95. 22 år, I p. Spontan partus 2 april. Död 11 april. Peritonitis purulenta. Oedema et hypostatis pulmonum. Hepar adiposum.

II 275. 24 år, I p. Hufvudet i nedre bäckenöppningen. Svaga fosterljud. Tång. Förlöst 1 okt. Död 12 okt. Metritis. Perimetritis. Pneumonia (ej obducerad).

1889. I 94. 37 år, I p. Ulcus cruris sin. Spontan partus 4 april. Död 22 april. Phlebitis femoris sin. (ej obducerad).

I 281. 32 år, II p. Spontan förlossning 11 nov. Död 17 nov. Peritonitis diffusa.

II 167. 37 år, I p. Spontan förlossning 14 juni, omedelbart därpå svår eklampsi, coma. Död 17 april.

V 5. 35 år, VI p. Spontan förlossning 16 april. Fostret kort förut aflidet. Chorion qvarstannade. Blödning p. p. Heta uterin injektioner. Död 1 maj. Parametritis. Phlebitis femor. dextr.

1890. I 15. 39 år, III p. Ruptura uteri. Tång. Förlöst 19 jan. kl. 10 f. m. Stark kollaps. Död 19 jan. kl. 10 e. m.

V 7. 39 år, VI p. Inhämtad sjuk. Ruptura uteri före intagningen. Stark kollaps. Vändning och extraktion efter fruktlösa försök att utföra perforation. Död $1/2$ timme p. p. (1 juni kl. 7 e. m.).

V 11. 34 år, I p. Inhämtad sjuk. Eklampsi, coma. Vändning och extraktion 28 juni kl. 6 e. m. Fortfarande coma, död 29 juni kl. 11 e. m.

V 15. 33 år, VII p. Inhämtad sjuk. Framfall af nafvelsträng. Stinkande blodigt sekret, feber, kräkningar och diarré. Dödt foster. Perforation, svår extraktion af stinkande fosterkropp. Intrauterin desinficerande irrigation. Stark kollaps p. p. (17 sept. kl. 1,25 e. m.). Död 18 sept. kl. 8 f. m. Begynnande peritonit. Ruptura uteri et cervicis incompleta.

V 21. 19 år, II p. Hemma flere gånger undersökt af en „klok“ gumma, hvilken sprängde blåsan, nedtog en arm och upprepade gånger dragit vid denna. Vid intagningen inga värkar, tvärläge, kvinnan svag. Svår vändning, extraktion. Ruptura cervicis uteri et incompleta vaginae. Förlöst 30 okt. Död 1 nov. Peritonitis acuta.

I 4. 24 år, I p. Trångt bäcken. Förlossningsarbete i 2 dygn. Barnvattnet afgick 31 dec. 1889 kl. 2 e. m. Sectio caesarea enl. Porro. 2 jan. kl. 9,50 f. m. Barnvattnet något stinkande. Död 7 jan. Peritonitis acuta.

1891. I 57. 25 år, I p. Långvarigt förlossningsarbete. Pannläge. Trångt bäcken. Tång på hufvudet i bäckeningången. Efterbörden uttogs från lifmodern. Förlöst 3 febr. Död 10 febr. Endometritis ac. septica. Peritonitis purulenta. Septicaemia. Bronchopneumonia ac. Cystitis dipht.

I 226. 31 år, III p. Långvarigt förl. arbete. Hufvudet på bäckenbottnen omslutet af modermunsläpparna. Inklipp i dessa, tång. Stinkande barnvatten. Intrauterin desinficerande sköljning. Förlöst 20 juli. Död 2 aug. Salpingitis duplex. Peritonitis diffusa.

I 368. 37 år, VII p. Gravid sedan början af juni. Stark kakeksi. Absolut indikation för abortus provocatus, som påbörjades 26 nov. Krafterna 28 nov. ytterst medtagna. Fostret dödt. Perforation. Fruktlös extraktion. Vändning. Efterbörden uttogs ur lifmodern. Död 2 dagar p. p. i fortfarande kollaps.

I 416. 22 år I p. Spontan förlossning 26 dec. Död 7 jan. 1892. Peritonitis acuta.

V 35. 26 år, I p. Inhämtad med eklampsi. Vändning på fot, extraktion, perforation af hufvudet 23 aug. Fortfarande i coma. Död 24 aug.

II 44. 23 år, 1 p. I hemmet upprepade gånger undersökt af ett oexamineradt förlossningsbiträde. Långvarigt förl. arbete. Hufvudet i öfre bäckenöppningen. Kraniotomi. Svår extrak-

tion af axlarna. Stort foster. Förlöst 4 febr. Död 18 febr. Endometritis septica. Perforatio fornicis post. vag. Septicopyaemia.

II 188. 39 år, I p. Tång om hufvudet i bäckenutgången för svaga värkar och feber 27 maj. Symptom af pneumoni. Död 29 maj. Pneumonia crouposa pulm.

V 2. 25 år, II p. Inhämtad 9 jan. med tetanus, uppkommen efter undersökning hemma af en barnmorska, som i sin praktik skött nafveln på ett barn med trismus och tetanus. Abort hade skett hemma. Med curette uthämtades några abortrester liknande bildningar. Död 11 jan.

V 8. 44 år, V p. Hemma försök att förlösa genom tång; perforation, fruktlös vändning. Inhämtad 1 febr. Starkt svullna blygdläppar. Ansigtsläge, framfall af hand. Extraktion med kranioklast. Halsen brast. Dragning vid den framfallna armen. Symptom af peritonit omedelbart p. p. Död 6 febr. Peritonitis.

V 10. 28 år, I p. Hemma fruktlösa vändningsförsök, armen exartikulerades. Inhämtad med eklampsi, coma, tvärläge och framfallen nafvelsträng. Död 2 timmar efter inhämtandet till barnbördshuset. Obd. diagnos: Hyperaemia cerebri et organ interior. Graviditas in statu parturienti.

1892. I 281. 30 år, I p. Insjuknade hemma 6 aug. i frossbrytningar och feber, legat till sängs ända till intagningen 10 aug. Sätesläge. Långvarig förlossning, feber på aftnarna till öfver 39°. Extraktion med slinga för svaga värkar. 13 aug. Stinkande barnvatten. Stark blödning p. p., tamponad af vagina, ruptur af perineum till sphinktern, sutur. Redan 14 aug. symptom af peritonit. Död 21 aug. Diphteritis et gangraena vaginae. Endometritis diphteritica. Ulcera diphteritica vesicae. Nephritis acuta purulent. Septicaemia.

I 321. 40 år, VIII p. Trångt bäcken. Symphyseotomi 5 sept. kl. 9,30 e. m. Död 6 aug. kl 7,15 f. m. Emphysema pulmonum et bronchitis. Hypertrophia et dilatatio cordis dextr. Cor. adiposum. Paralysia cordis. Nephritis chr.

I 346. 41 år, VII p. Hemma blifvit undersökt af en „klok“ gumma. Ruptura uteri hemma, inhämtades 29 sept. Buken uppdrifven, starkt ömmande. Fostret dödt. Basiotripsi. Laparotomi. Ruptura uteri, vesicae et vaginae. Rupturens ränder förenades med sutur. Död 30 sept. Sepsis.

1893. II. 39 år, I p. Tångförlossning för svaga värkar 4 maj. Död 7 maj. Pneumonia crouposa.

V 8. 28 år, I p. Luetica. Fostret macereradt. 1 ½ timme på kliniken före partus, som försiggick spontant 22 febr. Död 2 mars. Peritonitis ac. Septicaemia.

1894. I 54. 36 år II p. Eklampsi under partus. Tång 14 febr. kl. 12 på natten. Fortsatt eklampsi. Död 12 febr. kl. 5,30 e. m. Haemorrhagiae intracraniales.

I 116. 45 år, IX p. Intogs moribund, sedan hon födt på vägen. Död 1 dygn p. p. Tuberculosis pulmonum.

II 119. 41 år, VI p. Uterusruptur sub. partu. Tång 9 april kl. 5 f. m. Död 12 april. Ruptura uteri completa. Haemorrhagiae parametrii sin et intraperitoneales. Peritonitis acuta.

II 158. 28 år, II p. Spontan partus 9 april. Död 12 april. Haemorrhagia cerebri.

1895. I 376. 28 år, II p. Eklampsi under partus. Art. dilatation af modermun. Vändning och extraktion 28 dec. kl. 3,45 f. m. Död s. d. kl. 3 e. m. Haemorrhagia intracranialis.

I 274. 36 år, IV p. Placenta praevia. Vändning 1 okt. kl. 2,20 e. m. Död kl. 8,30 e. m. s. d. Förblödning.

I 277. 30 år, I p. Eklampsi under partus. Perforation 7 okt. kl. 12,40 f. m. Fortfarande coma. Död kl. 9,30 f. m.

II 91. 28 år, III p. Normal förlossning 24 mars. Död 2 april. Endometritis diphteritica. Septicaemia.

II 163. 40 år, I p. Tångförlossning för svaga värkar 18 maj. Död 28 maj. Pneumonia crouposa. Pericarditis serofibrinosa. Abscessus colli praelaryngealis.

II 247. 33 år, VII p. Placenta praevia. Häftig blödning. Död 6 juli innan förlossningen. Anaemia universalis.

II 263. 26 år, I p. Spontan partus. Eklampsi p. p. 15 juli. Död 16 juli. Haemorrhagia cerebralis.

II 370. 31 år, III p. int. 10 okt. Cancer cervicis uteri. Fostret dödt. Långvarigt förlossningsarbete. C:kanalen kan ej nog dilateras. Feber sedan 13 okt. 17 okt. amputatio uteri supravaginalis. Fostret i förruttnelsetillstånd. Död 21 okt. Carcinoma ventriculi. Peritonitis acuta.

III 11. 31 år, I p. Tångförlossning, svaga hjärtljud. Efterbörden uttogs manuelt. Plötslig död omedelbart därpå. Paralysia cordis. Cor adiposum.

V 17. 36 år, IX p. 11 aug. frossbrytningar och feber. 13 aug. en karbunkel nedanom v. axelhålan, incision, utskrapning. Förlossning, spontan, 15 aug. kl. 2,20 f. m. Efter partus frossbrytning, stygn i sidan, dyspnoë, feber. Septiska symptom. Död 18 aug. Septicaemia utgående från karbunkeln.

V 26. 31 år, I p. Spontan förlossning 28 okt. Macereradt foster. Normalt puerperium. Utskrefs frisk 2 nov. kl. 5 e. m. Plötslig död vid inrättningens port. Cor adiposum?

1896. I 96. 27 år, I p. Hufvudet i bäckenhålan. Tång för svaga värkar och feber (39,7) 12 mars. Största delen af hinnorna kvarblefvo. Död 15 mars. Septicopyaemia. Pneumonia catarrhalis bilat. incipiens.

I 147. 25 år, I p. Spontan partus. Stark blödning p. p. Tamponad af uterus. Död kort därpå. Anaemia universalis.

II 12. 32 år, IV p. Blödning ex utero, kvinnan anämisk, medtagen. Vändning och extraktion. Efterbörden uttages manuelt. Kollaps. Död 1 timme p. p. Haemorrhagiae subcutaneae. Cirrhosis hepatis.

II 266. 42 år, VI p. Ruptura uteri sub partu. Tång 30 aug. kl. 9,20 f. m. Död 1 sept. kl. 6,30 f. m. Peritonitis acuta.

V 8. 34 år, IX p. Kvinnan inhämtas medtagen efter 2 dygns förlossningsarbete. Pannläge. Feber, puls 110. Fostret dödt. Basiotripsi 21 mars kl. 12,5 f. m. Ruptura fornicis vag. ant. Exstirpatio uteri per laparotomiam. Stark kollaps därefter. Död 21 mars kl. 10,30 f. m. Peritonitis ac.

V 15. 37 år, XII p. Kvinnan inhämtas till inrättningen moribund, försummadt skulderläge. Ruptura uteri. Dekapitation. Extraktion 19 maj kl. 12,45 f. m. Död 1/4 t. p. p.

II 91. 36 år, VII p. Spontan partus 7 mars. En del af hinnorna kvarstannade. 10 mars frossa, feber, som lindrig fortfor till 16:de. Afslaget luktande. Utgick 17 mars varnad. Insjuknade hemma 5 dagar därefter. Dog efter någon tid på sjukhus. Delvis i varig smältning stadda thromber i nedra delen af vena cava, hvardera venae iliacae samt v. femorales; seropurulent pleuritis dextra. (Icke upptagen i tabellen, död utom barnbördshuset).

1897. I 108. I p. Hjärtfel. Partus arte praematurus 11 mars. Död 16 mars. Insufficientia et stenosis valvulae mitralis. Arteriosclerosis. Hydropericardium. Hydrothorax. Oedema pulmonum. Ascites. Hypertrophia et dilatatio cordis.

I 62. 36 år, V p. Spontan partus 6 febr. Död 8 febr. Tuberculosis pulmonum, nephritis parenchymatosa.

II 64. 36 år, I p. Eclampsia före intagningen. Coma. Partus arte praem. Extraktion vid sätet 6 febr. Fortfarande coma. Död 7 febr. kl. 4,35 f. m. Haemorrhagia cerebri.

II 350. 26 år, II p. Placenta praevia. Inhämtad ytterst kollaberad och anämisk. Vändning och extraktion 28 aug. Död omedelbart därpå.

II 415. 31 år, V p. Blödning ex utero. Vändning och extraktion 3 okt. kl. 12,30 e. m. Stark kollaps omedelbart därpå. Död s. d. kl. 4,30 e. m. Paralysia cordis.

V 17. 23 år, I p. Förl. arbete 4 dygn hemma. Fruktlösa tångförsök därstädes. Dödt foster, feber, stinkande urin och sekret ex vagina. Kraniotomi, svår extraktion. Intrauterin desinfektion 29 sept. Död 6 okt. Septicaemia. Gangraena uteri et vaginae. Ulcus dipht. vesicae. Bronchopneumonia. Pleuritis haemorrhagica. Pyelitis sin. (Anm. Den förlösande läkaren erhöll 2 dagar efter operationen på hvardera armen en mängd acnepustler samt på högra handen en liten hudexcoriation med belagdt botten och stark rodnad rundtom. Acne pustlerna läktes efter 2 dagar, men såret på handen läktes först 11 okt.).

V 21. 32 år, VIII p. Pneumoni vid intagningen. Spontan partus 19 okt. Därefter stark kollaps och död. Pneumonia crouposa sin. Paralysia cordis.

1898. I 72. 35 år, I p. Eklampsi under partus. Accouchement forcé. Tång 13 febr. Död efter 20 min. Haemorrhagia cerebri et organorum dis.

I 259. 36 år IV p. Spontan partus 24 maj. Barnvattnet mörkt och illaluktande. Feber 38,6. Död 4 juni. Septicaemia puerp.

III 11. 36 år, V p. Spontan partus 9 dec. Nephritis chr. Psychosis puerperalis. Självmord 12 dec. (strupen afskäres med en knif, medan sköterskan på en stund aflägsnat sig). (Icke uppförd i tabellen).

II 71. ? år, VI p. Spontan partus 8 febr. Död 17 febr. Tuberculosis pulm.

II 111. 34 år, VI p. Ruptura uteri hemma. Ansiktsläge. Feber vid intagningen. Dödt foster. Kraniotomi. Exstirpatio uteri pr. laparotomiam 5 mars. Död 23 mars. Peritonitis ac. Pneumonia ac.

II 290. 31 år, III p. Kort före intagningen ett frossanfall. Spontan partus 18 juni. Död 23 juni. Pneumonia croup. bilat.

II 443. 27 år, I p. Eklampsi under partus. Dödt foster. Kraniotomi 9 sept. Eklampsin fortfor, coma död 15 sept. Haemorrhagia cerebri.

1899. I 11. 23 årig, II p. Kvinnan hade fallit från 2 trappstegs höjd med buken mot stenläggningen, inhämtades 3 jan. mycket medtagen, med frekvent puls, bleka slemhinnor, slapp lifmoder, dödt foster. Hufvudet på bäckenbottnen, spontan förlossning kl. 8,30 e. m., hvarefter riklig mängd blod utkom. Stark blödning sedan placenta lossnat, tamponad af uterus, m. m. Detta oaktadt död kl. 11,10 e. m.

I 134. 33 årig, V p. Långvarigt förlossningsarbete, intagen 11 mars kl. 2 e. m. Hjässläge. Ruptura uteri sub. partu, hufvudet i h. fossa iliaca, placenta föreliggande, h. foten till v. bakåt. Extraktion vid foten kl. 7,30 e. m.; fostret dödt. Laparotomi kl. 9,30 e. m. Ruptur af nedra uteringsegmentets främre vägg och främre slidhvalfvet. Sutur af rupturens kanter. Död 23 mars, peritonitis.

I 311. 23 årig, II p. Eklampsi sub. partu. Förlossning genom Kristellers grepp 18 juni kl. 8,30 e. m. Coma p. p. Död 19 juni kl. 8,45 f. m. Haemorrhagiae cerebri.

II 222. 30 årig, I p. Inhämtad 6 maj starkt svullen, ytterst blek och medtagen, frekvent, liten puls. Sensoriet omtöcknadt. Urinen något albuminhaltig. Förtidsbörd inledes. Spontan förlossning 8 maj kl. 9 f. m. Kollaps och död kl. 3 e. m. (ej obducerad).

II 409. 27 årig, III p. Ingen undersökning. Spontan partus 20 min. efter intagningen 17 sept. Symptom af perito-

nit 19 sept. Död 25 sept. Tuberculosis pulm. Endometritis. Metritis et parametritis purulenta. Peritonitis ac.

II 413. 24 årig, I p. Sportan förlossning 18 sept. 23 sept. symptom af peritonit. Död 27 sept. Septicaemia. Peritonitis.

II 570. 44 årig, VIII p. Spontan sätesförlossning, dödt foster 30 nov. Pneumoni vid intagningen. Död 2 dec.

II 590. 22 årig, I p. Spontan förlossning 11 dec. Symptom af peritonit 15 dec. Död 27 dec. Peritonitis.

II 598. 35 årig, IX p. Spontan förl. 20 dec. Död 25 dec. Sepsis.

II 600. 30 årig, I p. Eklampsi sub. partu. Tång på högt stående hufvud 22 dec. Symptom af peritonit 26 dec. Död 30 dec. Peritonitis.

III 12. 36 årig, IX p. Eklampsi. Spontan partus af dödt foster 11 dec. kl. 12,45 e. m. Fortfarande coma. Död 11 dec. kl. 5 e. m.

1900. I 44. 41 årig, III p. Eklampsi. Förlöst på vägen till barnbördshuset. Död omedelbart därpå 4 febr.

II 363. 31 årig, IV p. Eklampsi under och efter förlossningen af tvillingar 12 juni. Död 6 timmar p. p.

II 399. 35 årig, VI p. Förlöst genast efter intagningen 30 juni. Död 4 juli. Tuberculosis pulmonum et laryngis.

II 616. 41 årig, III p. Eklampsi under partus 21 sept. Under puerperium symptom af intoxikation. Död 27 sept.

II 691. 30 årig, IV p. En undersökning. Spontan förlossning 9 nov. 13 nov. symptom af sepsis. Död 18 nov. Septicaemia puerp. Kvinnan hade varit anställd som baderska på syfilitiska kliniken. Hade ända till dagen före partus skött sina sysslor. På nämnda afd. funnos då intagna några patienter med särdeles elakartade bensår, med hvilka personer hon ännu nämnda dag hade haft beröring. Hon skall för öfrigt hafva varit mycket osnygg och vårdslös om sin person.

1901. I 585. 19 årig, I p. Vid intagning 23 sept. är kvinnan, som insändts af läkare, i hög grad anämisk, pulsen liten och frekvent. Enligt kvinnans utsago skall af barnmorska försök gjorts att manuelt lösa efterbörden. Då efterbörden på inrättningen löstes, var lifmodern starkt kontraherad, hvarigenom lösningen betydligt försvårades. Endast hälften af placenta, jämte delar af hinnor påträffas i uterus. Feber och luktande afslag 25 sept. Död 10 okt. Sepsis utan peritonit. I lungorna smärre bronchopneumoniska härdar, pleura ställvis fibrinöst belagd. Uterus stor, slapp. Ingenstädes variga thromber.

I 753. 45 årig, VIII p. Inhämtas 16 dec. kl. 2 e. m. i medvetslöst tillstånd, som uppstått efter ett krampanfall hemma. Fostret dödt. Dog kl. 4 e. m. Degeneratio amyloidea hepatis, lienis, renis. Myo-degeneratio adiposa cordis. Urinen innehåller mycket ägghvita, något oedem i ansiktet och nedre extremiteterna.

III 3. 34 årig, I p. Intagen i ytterst medtaget tillstånd 8 april kl. 11,50 f. m. Knappast kännbar puls. Trillingar. Död kl. 9 e. m. Ulcus ventriculi cum. hepate adhaerens. Peritonitis suppurativa diffusa.

I 43. 29 årig, VIII p. Partus arte praematurus mens IX. Partus 28 jan. kl. 2 e. m. Kollaps, död s. d. kl. 8 e. m. Tuberculosis pulm. et laryngis.

II 40. 30 årig, IV p. Nephritis. Amaurosis. Partus arte praematurus mens VII. Vändning och extraktion 23 jan. Död 1 febr. i följd af fortskridande nephrit.

II 186. 30 årig, V p. Eklampsi, coma. Partus arte praematurus. Vändning och extraktion 6 april. Död 14 april. Kl. diagnos: Nephritis. Bronchopneumonia bilat. Obd. diagnos: Nephritis grav. Uterus in statu puerp. Endometritis, Bronchopneumonia bilat. (Peritonitis levis?)

1902. I 413. 27 årig, II p. Spontan partus 25 juli. Blödning p. p. vaginalirrigation. 27 juli symptom af peritonit. Död 4 aug. Peritonitis seropurulenta. Bronchopneumonia sin. Septicaemia. Den elev, som skötte kvinnan efter förlossningen, omtalade att hon bott i staden i samma rum som en kvinna, hvilken 21 och 22 juli lidit af en akut angina.

II 181. 24 årig, I p. Eklampsi och coma före intagningen. Partus arte praematurus 24 mars. Vändning och extraktion 24 mars kl. 8,50 e. m. Död 25 mars kl. 1 f. m. Nephritis chr. Hypertrophia cordis. Oedema pulmonum et cerebri.

II 260. 19 årig, I p. Fem veckor före partus svullnad i fötter, ben och ansikte. Urinen albuminhaltig. Stark anämi. Spontan partus 29 april. Botriocephalus. Allmän kraftlöshet. Död 11 maj. Diagnos: Anaemia perniciosa. Nephritis gravidarum.

II 183. 22 årig, II p. Föreliggande nafvelsträng. Yttre vändning. Nedtagning af fot. Extraktion 29 mars. Temligen stark blödning p. p. Feber från 2 april till 5 maj. Klinisk diagnos: Parametritis puerp. lat. sin. Thrombosis venae femoralis sin. Anaemia post haemorrhagiam sub partu. Pneumonia lat. sin. (metastas?). Obduktionsdiagnos: Oophoritis et perioophoritis purulenta sin. inveterata. Thrombosis venae femoralis sin. Pleuritis serosa sin., seropurulenta dextra. Pneumonia acuta bilateralis. Anaemia universalis.

V 3. 38 årig, VII p. Nephritis chr. pro tempore acuta. Partus arte praematurus mens IX. Eclampsia sub partu et p. partum 13 mars kl. 6,25 f. m. Död 17 mars kl. 6,45 f. m. Obd. diagnos: Nephritis chr. Endocarditis chr. Oedema pulmonum. Arteriosclerosis. Uterus in statu puerperali.

1903. I 182. 32 årig, III p. Eklampsi under partus. Spontan förlossning af dödt foster 20 mars. S. af psykos 22 mars. Död 24 mars.

1 218. 29 årig, I p. Feber under partus. Spontan förl 3 april, fostret i 7:de månaden, vikt 645 gm. Luktande afslag 4 april. Symptom af peritonit 11 april. Död 12 april. Peritonitis. V. tuben af ett lillfingers tjocklek, jämte ovariet fastklibbadt vid tjocktarmen.

Inskr. 1902 N:o 830 I. 44 årig, V p. Tvärläge, yttre vändning till hjässläge. Spontan ruptur af uterus under partus. Fostret dödt. Perforation 3 jan. 1903 kl. 9,20 f. m. Stark kollaps p. p. Död kl. 12,10 e. m. 700 gm. blodig vätska i bukhålan. I nedre uterinsegmentets främre del en 16 cm. bred och 8 cm hög fullständig ruptur.

Diagnosen af dödsfallen, uppgjord kliniskt eller vid obduktionen (oftast) är följande:

Sepsis (spontan förlossning)	35
Sepsis (åtgärder vidtagna under partus)	26
Sepsis efter sectio caesarea	1
Sepsis efter ruptura uteri	7
Sepsis efter exstirpation eller sutur af rupturerad uterus	3
Sepsis efter supravag. amputation af carcinom. uterus	1
Sepsis och eklampsi?	1
Sepsis eller shok?	1
Sepsis eller ileus	1
Sepsis utgående från en karbunkel	1
Tetanus	1
Kollaps kort efter uterusruptur	6
Kollaps post partum	8
Eklampsi	28
Akut nefrit	2
Kr. nefrit och hjärthypertrofi	1
Förblödning vid placenta praevia	4
Förblödning	2
Ulcus ventriculi och perforationsperitonit	1
Krupös pneumoni	7
Lungtuberkulos	7
Cerebrospinal meningit	1
Perniciös anämi	1
Hjärnblödning	1
Hjärtförlamning	1
Hjärtfel	1
Ruptur af aorta	1
Summa	150.

Af ofvanstående förteckning framgår att icke så få fall inhämtats till barnbördshuset redan infekterade från landsbygden vanligen efter fåfängt gjorda försök att slutföra förlossningen eller från staden oftast efter flere undersökningar af icke i afseende å renlighet säkra personer. Dylika fall måste ju intagas på kliniken och öka naturligtvis antalet af sjuka och döda.

Jag kommer nu till beskrifningen af det förfarande, hvilket under olika tider iakttagits på förlossningsanstalten i Helsingfors, särskildt på det n. v. barnbördshuset, för att förekomma puerperalfeber.

I mitt arbete: „Obstetrikens och gynäkologiens historia i Finland“ etc. har jag sid. 410—412 redogjort för de åtgärder i afseende på de födande, hvilka före 1870 vidtogos på förlossningsafdelningen på gamla klinikum.

Under Pippingskölds verksamhet på nämnda afdelning, från 1870, undersöktes kvinnan, då hon inkom, i sina egna kläder af öfverbarnmorskan; om förlossningsarbetet hade begynt, intogs kvinnan och fick rena kläder. Någon tvättning eller insprutning gjordes hvarken vid intagningen eller under partus. De undersökandes händer tvättades med tvål och varmt vatten med borste samt gnedos med klorkalk, aftorkades med handduk och fingret besmordes med grönsåpa. Svampar användes aldrig.

Efter partus sköljdes yttre genitalia med ljumt (ej förut uppkokadt) vatten med tillhjälp af irrigator (spruta) och rakt tennrör. På förstföderskor gjordes en vaginalsköljning med spruta och moderrör af ljumt (ej förut uppkokadt) vatten och karboltjära (en matsked på ett stop vatten, 1 : 100). Ibland efter långvariga manipulationer en intrauterin injektion af hypermangansyradt kali lösning. Under puerperium gjordes „städning“ med ljumt vatten (irrigator, rakt tennrör). Aldrig vaginalsköljning, om ej afslaget var illaluktande. Instrumenten tvättades med tvål och vatten, afsköljdes med varmt vatten, torkades och besmordes med karbolglycerin.

På det nya barnbördshuset var det i början såsom på det gamla; men snart, från slutet af 1882, begynte man att tvätta de yttre födslodelarna med tvål och vatten. På I para gjordes p. p. vaginalinsprutning med vatten ($^1/_2$ stop) varmt sprit (1 jungfru) och karboltjära (1 matsked).

Sedan 1883 efterföljdes tvättningen af yttre genitalia och deras omgifning med varmt vatten och tvål af en sköljning

med 2—3 % karbollösning allenast omedelbart före en operation (tång, vändning etc.). Eleverna föreskrefvos att bära tvättkläder, hafva väl vårdade händer, hvilka tvättades med tvål och vatten, utspädd karbollösning och klorkalk. Fingret beströks med grönsåpa. Kandidaterna begagnade äfven karbollösning 2 % eller sublimatlösning 1 : 2000. I några fall: om barnvattnet länge sedan afgått, om någon misstänklig lukt från genitalia förefanns eller om tecken på lues var förhanden, gjordes en sköljning af vagina med 2 % karbollösning. På I para gjordes p. p. en vaginalirrigation af varmt vatten, $^1/_4$ del sprit och $^1/_{24}$ del karboltjära, mindre för att desinficera än för att stimulera sår, exkoriationer och rupturer i modermunnen och i vagina. Genom dylik stimulerande verkan ansåg P. att en liflig sekretion uppstod, som aflägsnade de på dessa ställen befintliga infektionsämnen. Karboltjäran ersattes senare af karbollösning 2 %.

Vid operationer rengjordes händerna genom successiv desinfektion i sprit, sublimatlösning och slutligen karbollösning. För händerna sedan början af 1880 karbolglycerin 5—10 %. Intrauterina injektioner gjordes mycket sällan, någon gång på året, efter det ett foster eller en efterbörd i putrescens blifvit framfödd, och då blott engång. Om en kvinna genomgått ett långvarigt förlossningsarbete och blifvit undersökt af flere personer, äfven före intagningen på afdelningen, eller om hon vid intagningen hade feber, gjorde Pippingsköld sedan slutet af 1883 en sköljning af vagina, vaginalportionen och modermunnen, med tillhjälp af speculum och retractor, med sublimatlösning af 1 ‰, alltid efterföljd af en karbollösning 2 %. Denna sköljning gjordes aldrig med moderrör och irrigator, utan med ledning af synen med bomullstycken, dränkta i nämnda lösningar. Efter operationer gjordes intrauterina injektioner allenast för blödningar (af iskallt vatten, senare af hett vatten). Under puerperium gjordes vaginalsköljningar blott vid stinkande locchier med 1—2 % karbollösning 3—4 i dygnet.

Under tidsperioden 1888—1890 blef den profylaktiska antiseptiken genomförd. Vid intagningen af den födande, hvarvid först de yttre genitalia blefvo renade med tvål och vatten samt spolade med 2 % karbolsyrelösning, efter hvarje

inre undersökning och efter förlossningen utfördes vaginalsköljning med 2 % karbolsyrelösning.

Under åren 1891—1892 erhöll dessutom hvarje födande vid intagningen ett bad.

De undersökandes händer och underarmar tvättades först med tvål och vatten, därefter med klorkalk och varmt vatten och öfverspolades slutligen med 2 % karbolsyrelösning. Det undersökande fingret beströks icke mer med fett (grönsåpa), utan användes direkt efter desinfektionen.

Under denna sistnämnda tidsrymd, 1891—92, blefvo barnaföderskorna dels aseptiskt, dels antiseptiskt behandlade sålunda, att de i den ena flygeln, II, intagna erhöllo utom den ofvan beskrifna rengöringen och desinfektionen af yttre genitalia, vid intagningen en slidsköljning af sublimatlösning (1 : 2000) samt före hvarje undersökning en vaginalirrigation med 2 % karbolsyrelösning. På de i den andra flygeln, I, intagna barnaföderskorna blef vagina icke desinficerad, utan allenast de yttre genitalia. Efter förlossningen sköljdes slidan på alla med 2 % karbolsyrelösning.

1 januari 1893 infördes för alla intagna den profylaktiska behandlingsmetod, hvilken, med några få modifikationer, bibehållits under resten af det flydda seklet samt under början af det nuvarande. Den födande kvinnan erhåller till först ett varmt karbad, där hon undergår en grundlig tvättning, isynnerhet af yttre genitalia och händerna, hvilka sistnämnda rengöras med borste och tvål, smutsen under naglarna aflägsnas. De yttre genitalia ända in i vecken mellan de större och mindre blygdläpparna och deras omgifning, nedre delen af buken, ljumskarna, öfre delen af låren, sätet och trakten kring analöppningen tvättas grundligt med tvål och vatten, tills det väl löddrar, pubes afklippas korta, hvarefter de yttre genitalia ytterligare aftvättas med 2 % karbolsyrelösning och aftorkas med ren handduk. I regeln göres icke någon desinfektion af vagina; denna utsköljes med desinficerande lösningar blott då, när varig, ymnig eller stinkande sekretion från vagina, rodnande, skära yttre genitalia, temperaturstegring, långvarigt förlossningsarbete, dödt foster förefinnes eller om upprepade undersökningar förut blifvit gjorda. Om förlossningen räcker länge, upprepas rengöringen och desinfektionen af de yttre

genitalia en gång i dygnet, likaså efter hvarje afföring och omedelbart före hvarje inre undersökning.

Den undersökandes händer desinficeras på följande sätt:

1. Naglarna, hvilka böra vara möjligast kortklippta, befrias med nagelfil från smuts, särskildt rummen under desamma äfvensom nagelfalsarna.

2. Händer och armar ända upp till armbågarna tvättas sorgfälligt fem minuter i varmt vatten med tvål och borste. De uppmjukade naglarna putsas ytterligare.

3. Händer och armar bearbetas under två minuter med borste i sublimatlösning 1 : 2000.

4. Afsköljning under en minut i sublimatlösning 1:1000.

5. Undersökning utföres omedelbart med det af desinfektionsvätska drypande fingret.

I hufvudsak har denna profylaktiska behandlingsmetod iakttagits allt sedan 1893; jag har icke funnit något skäl att frångå densamma, då den lämnat så tillfredsställande resultat. Dock hafva några förändringar på senare tider vidtagits: före yttre genitalias tvättning tillstoppas orificium vaginae med en steril bomullsbit och efter tvättningen afsköljas de yttre genitalia och deras omgifning med sublimatlösning 1: 2000. Vid irrigationer i uterus eller vagina begagnas $^{1}/_{2}$ $^{0}/_{0}$ lysollösning. Sedan 1902 begagnas på alla puerperae ett occlusivförband af s. k. zellstoff öfver vulva.

Den profylaktiska behandlingen med lapislösning af de nyföddas ögon har länge varit i bruk. Före 1890 nyttjades 2 $^{0}/_{0}$ lapislösning, sedan ögonen förut blifvit sköljda med borsyrelösning 4 $^{0}/_{0}$. Sedan 1891 har 1 $^{0}/_{0}$ lapislösning begagnats. En kortare tid 1893 nyttjades klorzinklösning $^{1}/_{2}$ $^{0}/_{0}$.

Barnsängskvinnorna hafva alltid legat på med halm fyllda madrasser (ny halm och nytt öfverdrag för hvarje kvinna). Täckena af filt, sedan 1883, desinfekterades förut, efter tvättning med hett vatten och lut, ss. ännu fuktiga i svafvelsyrlighet (30—35 gram svafvel på 1 kub. meter luft). Efter 1893 blefvo filtarna efter begagnandet hvarann gång tvättade efter vädring och piskning, samt hvarann gång desinfekterade uti kirurgiska sjukhusets desinfektionsugn. Filtar begagnade af puerperalt insjuknade kvinnor hafva desinfekterats särskildt. Madrassöfverdragen och linnekläderna tvättas allenast, utan

särskild desinfektion efter hvarje begagnande. Före 1894 skedde svafling af rummen för de födande och puerperae hvarann månad; efter svaflingen tvättades väggar, tak och golf med såplösning. Sedan rummen 1894 bestrukits med emaljfärg, har svaflingen af desamma bortfallit. Då rummen blifvit tömda, lämnas alla luckor till 3—4 dygn öppna, så att vinden fritt får blåsa genom, hvarefter golfvet aftvättas och rummet städas. En gång hvarann månad sker s. k. storstädning, då hela rummet: golf, väggar och tak aftvättas med lösning af rå lysol (efter mått 4—5 %). Om infektion förekommit, stänkas i rummet lika delar formalin och vatten, hvarefter det hålles stängdt i 2 dygn.

De viktigaste obstetriska operationer resp. ingrepp, hvilka utförts på barnbördshuset från 1888 till $^{11}/_{8}$ 1903 äro upptagna i nedanstående tabell, uppgjord dels enligt sjukförslagen från afdelningen, dels (i afs. å kraniotomierna och partus arte praematurus) enligt de af Tikka och Hahl 1903 i F. L. H. publicerade arbeten öfver dessa operationer och ingrepp. I samma tabell har upptagits äfven de fall af prolapsus fun. umbil., eclampsia, placenta praevia, ruptura uteri och kolpaporrhexis, hvilka nämnda tid inträffat på barnbördshuset.

Tabell V.

	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903 ¹¹/₈	Summa.
Vändning	9	7	10	10	7	11	8	10	10	16	13	15	24	13	27	11	201
Tång	60	64	63	60	59	56	55	47	38	63	60	63	75	53	69	38	923
Kraniotomi	9	3	4	10	1	1	3	1	5	5	5	5	4	5	6	2	69
Krossning af sätet	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Dekapitation	—	—	—	2	2	2	—	—	2	1	—	—	—	1	2	1	13
Sectio caesarea	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3
Symphyseotomi	—	—	—	—	2	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	1	6
Partus arte praematurus	2	4	4	5	6	8	6	3	2	7	2	7	7	13	3	3	82
Exstirpation af uterus resp. sutur vid ruptur	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	1	1	—	—	1	—	6
Prolapsus fun. umbil.	9	4	2	2	5	6	6	8	5	7	10	8	15	6	10	5	108
Eclampsia	3	10	8	11	10	7	8	10	7	9	4	9	13	9	11	5	134
Placenta praevia	2	6	4	5	4	5	1	3	5	4	4	4	3	4	5	1	60
Ruptura uteri	—	—	4	—	1	—	1	1	3	—	1	1	—	1	—	1	14
Kolpaporrhexis.	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2

Följande tabell VI utvisar samma förhållande under accouchementsafdelningens 70 åriga bestånd, från 1833—$^{11}/_{8}$ 1903, (talen före 1888 äro tagna från journalerna) samt procenttalet af operationerna, ingreppen och de sällsyntare förlossningskomplikationerna under de skilda perioderna samt under hela tiden.

Tabell VI.

	1833—69	%	1870—1887	%	1888—$^{11}/_{8}$ 1903	%	Summa	%
Vändning . .	47	0,82	97	1,07	201	1,24	345	1,015
Tång . . .	170	2,97	460	5, 6	923	5, 7	1,553	5,028
Kraniotomi .	19	0,33	60	0,74	69	0,30	148	0,049
Dekapitation.	—	—	3	0,03	13	0,08	16	0,005
Evisceration .	—	—	2	0,02	—	—	2	0,007
Partus arte praem. . .	2	0,03	19	0,23	82	0,50	103	0,034
Sectio caesarea . . .	1	0,01	—	—	3	0,02	3	0,001
Symphyseotomi . . .	—	—	—	—	6	0,04	6	0,002
Exstirpation af uterus eller sutur vid ruptur . .	—	—	—	—	6	0,04	6	0,004
Prolapsus fun. umb . . .	27	0,47	32	0,39	108	0,66	167	0,056
Eclampsia. .	29	0,50	64	0,78	134	0,82	227	0,075
Placenta praevia . . .	16	0,27	22	0,27	60	0,37	98	0,032
Ruptura uteri	5	0,08	9	0,10	14	0,08	28	0,009

Antalet förlossningar (aborterna inberäknade) utgjorde 1833—1869 5,704, 1870—1887 8079, 1888—$^{11}/_{8}$ 1903 16,194. Summa 29,977.

En närmare redogörelse för dessa operationer, ingrepp och sällsyntare förlossningshändelser faller utom ramen af denna redogörelse. De flesta af dessa hafva dessutom redan utgjort ämnet för flera uppsatser, dels publicerade i Finska Läkaresällskapets Handlingar, dels utgifna såsom akademiska disputationer, hvilka längre fram omnämnas.

Gynäkologiska afdelningen af barnbördshuset.

Emedan den gynäkologiska afdelningen af allmänna sjukhuset, inrymd i byggnadskomplexen „Gamla klinikum" saknar operationsrum, hafva sedan 1879 alla laparotomier och äfven flere andra operationer på i sistnämnda afdelningen intagna kvinnor utförts på barnbördshuset, i paviljongerna 3 och 4, i början 3, sedan sept. 1893 i 4, i dess mellersta rum, hvilket blifvit inredt till operationsrum och erhållit för ändamålet nödiga utensilier.

På följande sätt hafva under årens lopp laparotomierna beredts och utförts.

Under Pippingskölds tid och i början af min verksamhet iakttogs vid laparotomierna det antiseptiska förfaringssättet. Förberedelserna till operationerna voro följande:

De förut icke begagnade svamparna tvättades upprepade gånger med tvål i hett vatten, lades på morgonen dagen före operationen i 5 % karbolsyrelösning, öfverflyttades på morgonen samma dag, operationen skedde, till en svagare lösning af karbolsyra (1 ¼ %), där de höllos under operationens förlopp. Sålunda präparerade och förvarade svampar användes både vid buksåret och inom peritonealhålan. Efter operationen tvättades svamparna, höllos i 5 % karbolsyrelösning under 6 dagar, torkades och förvarades i en väl korkad glasburk. Naturligtvis användes en annan gång blott sådana svampar, hvilka under operationen icke kommit i beröring med infekterande ämnen. Silket lades aftonen före operationen i 5 % karbolsyrelösning, öfverfördes på morgonen samma dag, operationen ägde rum, till en 3 % lösning af karbolsyra, hvarifrån det upptogs till användning. De först med hett vatten och tvål tvättade instrumenten höllos par timmar i 5 % karbolsyrelösning, aftorkades

och uppradades på ett med en handduk öfvertäckt bord. Före begagnandet vid operationen sköljdes de i 2 ½ % karbolsyrelösning.

Sedan augusti månad 1890 infördes följande förändring: svamparna tvättades först med tvål och hett vatten. De svampar, hvilka användes allenast till buksåret, de s. k. yttre svamparna, lågo ett dygn före operationen i 5 % karbolsyrelösning, sköljdes kort före densamma i 1 ¼ % lösning af karbolsyra och höllos under operationen i fysiologisk koksaltlösning (beredt af destilleradt, uppkokadt vatten). Efter operationen tvättades de med tvål och vatten, lågo en vecka i 5 % karbolsyrelösning, torkades och förvarades i glasburk. De svampar åter, hvilka kommo till användning inom bukhålan, de s. k. inre svamparna, lågo ett dygn före operationen i sublimatlösning (1 : 1000), tre timmar före operationen i en svagare lösning af sublimat (1 : 3000), sköljdes i karbolsyrelösning (1 ¼ %)och höllos under operationen i fysiologisk koksaltlösning. Efter operationen tvättades de med tvål och vatten samt förvarades i sublimatlösning (1 : 1000). Den sublimatgas, som användes vid operationer inom bukhålan, särskildt för att täcka blottade tarmar, förvarades i sublimatlösning (1 : 5000), men låg under operationen likaledes i fysiologisk koksaltlösning. Silket (engelskt, Archibald Turner) kokades dagen före operationen under en timmes tid i sublimatlösning (1 : 1000) och lades därpå i spritsublimat (1 : 500). Tre timmar före operationen öfverflyttades silket till en sublimatlösning (1 : 1000) och upptogs därifrån till användning. Emellan operationerna förvarades silket i sublimatsprit (1 : 500). Instrumenten tvättades dagen före operationen, lågo ½ timme före operationens början i 5 % karbolsyrelösning samt under densamma i 2 ½ % lösning af karbolsyra. De varma yllen, hvarmed bukens sidor under operationen täcktes, lågo dagen före densamma i 5 % karbolsyrelösning och under densamma i hett vatten. Vid hvarje operation användes nya yllen. Omedelbart före operationen tömdes urinblåsan, buken aftvättades med eter och 5 % karbolsyrelösning; i nafvelgropen jodoformcollodium.

Under förra hälften af 1892 öfvergick jag till det aseptiska förfarandet, hvilket sedan dess varit rådande. De plagg, patienten, operatören och assistenterna (en vid buksåret, en

vid suturerna) påklädas till operationen, liksom de förkläden, handdukar, gasstycken och andra persedlar, hvilka vid operationen komma till användning, steriliseras i den Lautenschläger'ska apparaten i strömmande vattenånga under 45 min. Operatörens och assistentens händer och armar rengöras med tvål och varmt vatten, sprit och sublimatlösning (1 sublimat, 300 sprit, 700 vatten; sedan 1898 blott sublimat 1, vatten 1 000). Under operationen finnes till hands varm fysiologisk koksaltlösning för sköljning af händer, instrument, eventuelt bukhålan samt för subkutana eller intravenösa injektioner i fall af behof. Instrumenten kokas under 15 minuter i 1 % sodalösning och hållas under operationen torra. Under början af narkosen tvättas patientens buk och öfre delen af låren energiskt med tillhjälp af borste med tvål och vatten, aftorkas, hvarefter huden afrifves med eter, för att slutligen tvättas och sköljas med sublimatlösning. Öfver bröstet, bukens sidodelar och låren utbredas steriliserade handdukar. Ända till 1898 användes mestadels till ligaturer och suturer Turners silke, präpareradt på förut beskrifvet sätt. N:o 10 begagnades för underbindning af pedunkeln och för förenandet af buksåret. N:o 8 användes för den ytliga buksuturen och underbindning af kärl, N:o 6 för fixerandet af ligaturer. N:o 12 brukades då en extra stark sutur eller ligatur anlades. Catgut begagnades af mig vid förenandet af sårbädden efter enukleation af uterusmyom och för den fortlöpande peritoneasuturen vid de Chrobak'ska myomotomierna. Catguten desinficerades så, att rå catgut låg 48 timmar i ether, som engång ombyttes efter 24 timmar, och förvarades därpå i sublimatalkohol. Sedan 1898 har jag till suturer och ligaturer inom bukhålan begagnat uteslutande formalin-catgut. Till aftorkande af blod och borttagande af vätskor i ringare mängd i bukhålan användas i het vattenånga steriliserade gasstycken.

På detta sätt bringas blott aseptiska ämnen och föremål i beröring med buksåret, peritonealhålan och där åstadkomna operationssår. Antiseptik kommer till användning allenast vid rengöring af händer, pat:s yttre hud och vagina.

Redan under Pippingskölds tid erhöll patienten på morgonen dagen före operationen en matsked ricinolja samt senare lavemang, om icke 3 till 4 afföringar ägt rum. Samma dag

på aftonen gafs henne ett varmt bad, subnitras bismuthi 1 gram och 12 droppar tinct. opii invärtes samt en vaginalsköljning af karbolsyrelösning 2 %; sedan aug. 1890 af sublimatlösning (1 : 2000). På operationsmorgonen ytterligare likartad vaginalirrigation. Pat. erhöll då en kopp buljong och ett glas vin. Sedan 1892 erhålla patienterna på aftonen 3 dagar och på morgonen 2 dagar före operationen en matsked ricinolja. 3 ggr under dagen före det operativa ingreppet gifvas subnitras bismuthi och benzo-naphtol aa 0,50 gram; dessa dagar hålles pat. på knapp, mest flytande diät. Aftonen före operationen ett bad, ett lavemang och en slidirrigation af sublimatlösning (1 : 2000) samt sedan 1896 en i sublimatlösning (1 : 1000) dränkt kompress på buken öfver natten; sedan 4 år har formalinlösning $^1/_2$ % begagnats. På operationsdagens morgon ett lavemang och slidsköljning af sublimatlösning (1 : 1000). Dagen före operationen gifvas till kvällsvard en kopp buljong och ett löskokt ägg; operationsdagens morgon erhåller pat. blott en kopp buljong.

Till narkos begagnade Pippingsköld kloroform, åt svaga patienter gafs till inandning eter, kloroform och spir. vini rft.; åt sådana med bronchit eter, kloroform och något terpentin. Sedan okt. 1894 har oftast begagnats till narkos eter.

Vid de laparotomier, Pippingsköld företog efter den utländska resa hösten 1873, hvarunder han besökte äfven Koeberlé i Strassburg, tillslöt han alltid buksåret med s. k. kulsutur: alla lager af bukväggen fattande metalltrådar, hvilka tilldrogos tämligen hårdt och fixerades med ett på hvardera sidan anbragdt, genomborradt, sedermera tillplattadt blyhagel. Huden förenades särskildt med fortlöpande silkessutur. Förbandet bestod vanligen i 10 % karbolglycerin, ibland i kamfersprit dränkt kompress närmast såret, vaxtaft, tjockt bomullslager och bukbinda. Den ytliga suturen borttogs på 3:dje dagen, den djupa på 5:te eller 6:te, hvarefter s. k. rosettförband fästadt med kollodium anlades och fick ligga på, tills det af sig själf afföll. Äfven jag begagnade i början af min operativa verksamhet kulsuturer och rosettförband, men öfvergick 1891 till djupa, alla lager af bukväggen fattande, och ytliga suturer af silke. Redan 1892 förenade jag vid några laparotomier buksåret i etager och har sedan aug. 1895 i regeln sytt buksåret

i etager fortlöpande sutur på peritoneum och fascian af catgut, djupa, alla lager af bukväggen utom peritoneum fattande silkessuturer och fortlöpande ytlig sutur af silke.

Vid de laparotomier, där buksåret tillslutits med djupa och ytliga silkessuturer eller i etager, har förbandet utgjorts af en med häftplåsterremsor fästad flerdubbel lapp af steriliserad gas, lager af bomull och bukbinda. På 3—5:te dagen efter operationen erhåller pat. 2 matskedar ricinolja och några timmar därefter lavemang. På 10:de eller 11:te dagen borttagas de djupa buksuturerna, hvarefter ett häftplåster-förband anlägges. 15—17 dagar efter operation får pat. stiga upp.

Tekniken vid mina laparotomier har jag utförligare beskrifvit i några uppsatser i F. L. H. Jag vill här blott i korthet skildra förfarandet vid barnbördshusets gyn. afd.

Vid ovariotomier behandlade i början Pippingsköld pedunkeln så, att den fattades med Baker-Browns, ibland med Péans brännklamp, hvarefter den under långsam hetta afbrändes med glödjärn. Om pedunkeln var särskildt kärlrik eller om blod syntes prässas in i den klämda och brända stumpen, eller om blödning från densamma uppstod, anlade han några ligaturer af kinesiskt karboliseradt silke. Vid mycket kärlrik pedunkel afbrände han icke, utan underband den.

Senare, från 1887, öfvergick Pippingsköld allmänt till ligatur af pedunkeln, på bredare dylik utförd så, att trådarna fattade om hvarandra (kedjesöm); oftast brändes sårytan med glödjärn. De två yttersta ligaturerna fixerades vanligen med en fin silkestråd.

Likaså har af alla de andra operatörerna på gynäkologiska kliniken pedunkeln vid ovariotomin blifvit underbunden, vanligen med enkel eller dubbel ligatur vid smal samt med kedjeligatur vid bred pedunkel, afskuren, oftast bränd på ytan med termokauter samt försänkt. På senare tider, sedan 1898, har jag modifierat pedunkelbehandlingen på det sätt, att stumpen fattas provisoriskt med en klämtång, afskäres, kärlen underbindas särskildt med catgut, hvarefter stumpens peritoneum sys sero-seröst öfver sårytan. På detta sätt kommer pedunkeln att i hela sin utsträckning vara beklädd med peritoneum.

Adhärenser mellan tumören och kringliggande organ brukade Pippingsköld ofta afbränna dels direkt med galvanokauter,

Tabell VI.

	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886	1887	1888
Ovariotomia för tumör	8	5	4	4	11	8	2	5	9	16
„ „ småcystisk deg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Resectio ovarii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Punctio (cauterisatio) et dissolutio ovar.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Parovariotomia	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Myomotomia [1])	2	—	1	—	1	—	2	1	—	3
Myomectomia [2])	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—
Enucleatio myom. uteri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ovario-salpingectomia vid infl. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ tubargrossess	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio, resp. amp. supravag. uteri + tubarum + ovariorum. .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio uteri totalis vid cancer	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Exstirpatio uteri totalis vid myom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ventrofixatio uteri + oper. plasticae vag.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ventrofixatio uteri.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Castratio (för myom, utom 2 fall 1892)	—	—	—	—	1	2	1	—	5	1
Laparotomia explorativa. . . .	1	—	2	—	1	2	1	1	3	3

[1]) Aflägsnande af myome med största delen af uterus.
[2]) Aflägsnandet af pedunkuleradt myom.

	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903 11/8	Summa
	19	13	19	15	25	22	27	25	25	38	25	26	24	28	13	416
	—	—	—	—	—	3	3	2	1	—	—	—	—	—	—	9
	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—	—	—	4
	—	—	—	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	—	—	6
	—	—	2	—	—	2	3	1	—	1	2	—	—	2	1	15
	6	5	2	1	—	12	16	15	10	14	12	17	16	14	15	165
	2	—	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	1	—	—	16
	2	3	—	3	1	1	5	—	4	5	1	3	—	1	2	32
	7	—	—	8	12	10	11	17	16	14	11	4	6	6	7	129
	1	—	2	5	1	2	4	6	6	8	9	10	9	13	6	82
	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	6
	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	2	6	11	2	24
	—	—	—	—	1	—	1	—	1	7	2	1	2	2	1	18
	—	—	—	—	—	—	—	—	6	13	10	14	4	6	3	56
	—	—	1	4	3	7	5	5	6	3	5	—	1	1	—	41
	—	3	—	3	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	21
	7	3	3	2	4	5	4	7	13	2	7	12	8	3	7	101
										Summa summarum						1,141

dels med brännklamp. Efter hans tid hafva uteslutande ligatur, silke eller catgut användts.

Vid myomotomi har jag i regeln följt det s. k. Chrobak'ska förfarandet: retroperitoneal behandling af pedunkeln; vid total exstirpation af uterus myom. per laparotomiam oftast den Doyen'ska metoden att först lösa cervix från bakre och främre slidhvalfven och fatta adnexerna med klämmare, underbinda dem och täcka stumparna samt öppningen i vagina med peritoneum. Vid enukleation af myom har jag förenat sårbädden med catgutsuturer samt till sist förenat peritoneum med seroserös sutur. Vid total exstirpation af karcinomatös uterus följdes i början det äldre vanliga förfarandet att efter underbindning af adnexerna lösa cervix och uttaga uterus; sedan hösten 1901 opererade jag fallen enligt Mackenrot med transversalt buksnitt och utrymning af parametrierna samt blottläggning af uretererna; sedan sommaren 1902 har jag följt det Wertheim-Kroenigska förfarandet, hvilket i hufvudsak öfverensstämmer med Mackenrots. Vid ventrofixatio uteri har uterus alltid förenats med bukväggen genom 2 eller 3 silkessuturer förda genom öfre delen af uteri främre vägg och bukväggen med undantag af huden och det subkutana fettet (Czerny-Terrier). Ovario-salpingektomierna hafva utförts på vanligt sätt.

Föregående tabell VI utvisar antalet och beskaffenheten af de laparotomier, hvilka för pat. förändringar i de kvinnliga genitalorganen blifvit utförda på barnbördshusets gynäkologiska afdelning. Till denna har jag fogat explorativ laparotomierna. De på nämnda afdelning utförda mindre vanliga laparotomier vid anomalier eller sjukdomar i genitalorganerna samt buksnitten vid icke genitala sjukdomar äro följande: Exstirpation af cysta (tumör) af obekant ursprung 3, Exstirpatio cystae resp. tumoris omenti 2 (1894 och 1897), E. lipomatis retroperitonealis 5 (1899, 1901 och 1903 2 fall), E. lienis 1 (1900), E. tumoris renis 2 (1890, 1897), E. renis (hydronephrosis) 2 (1890, 1897), E. cornu uteri (graviditas interst.) 1 (1901), E. cornu uteri hypertroph. bicornis 1 (1900), E. cystae pancreatis 2 (1892, 1895), E. tumoris lienis 1 (1890). E. appendicis 11 (1897 1, 1892 2, 1902 4, 1903) 4) Dissolutio uteri et ventrofixatio ligg. lat. (pro retroflex uteri fix.)1 (1900). Förkortning af ligg. rotundi uteri (för retroversio uteri) 1 (1898). Myomotomi med

gummislang om den försänkta pedunkeln 1 (1890). Salpingostomi enbart 1 (1897).

Hela summan laparotomier utförda på barnbördshusets gyn. afd. utgör sålunda 1,176.

Tabell VII utvisar hvilka operatörer utfört de i tabell VI upptagna laparotomier.

Tabell VII.

	Pippingsköld	Heinricius	Engström	Törngren	Cedercreutz	Clopatt	Rönnholm	Nykopp	v. Numers	Wasenius	Lindholm	Wallgren	Hahl	Rosenlew	?		Summa
Ovariotomia vid tumör	52	263	11	20	1	4	6	—	8	10	4	3	2	7	2	23 [1])	416
„ vid småcystisk deg.	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
Resectio ovarii . . . . , ...	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	4
Punctio et dissolutio ovarii	—	5	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	6
Parovariotomia	1	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	15
Myomotomia	7	134	3	7	—	—	1	—	3	3	1	—	2	3	—	1 [2])	165
Myomectomia	2	13	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
Enucleatio myom. uteri	—	21	—	5	—	—	3	—	—	2	—	—	—	—	1	—	32
Exstirpatio uteri + tub. + ovar.	—	3	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	6
„ uteri totalis (för myom.) . . . . . . ,	—	14	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
„ „ „ (för cancer).	—	20	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	24
Ovario-salpingectomia, resp. salpingectomia . . .	—	158	—	21	—	1	2	—	1	3	4	1	9	5	—	6 [3])	211
Castratio	8	10	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	21
Ventrofixatio uteri (med och utan plastiska slidoperationer)	—	85	—	—	—	—	1	—	1	4	—	3	1	—	—	2 [4])	97
Laparotomia explorativa	11	67	—	4	—	—	1	—	1	4	—	—	7	3	—	3 [5])	101

Summa summarum 1,141

[1]) Dessa ovariotomier äro utförda af doc. Stenbäck 1, amanuenserna, med. kand. Hedman (2), Duncker, Backman, Karolina Eskelin, v. Zweygberg, Limnell, Kettunen, Lönnqvist, Tavaststjerna, Wallinkoski, Kallio, Ines Heideman, O. Heikel, Rohde, v. Kræmer, Tikka, Sundelius, B. Runeberg, Collander, Anna Wikander, W. Wegelius hvarje 1, 2) aman. Bergholm, 3) aman. Ina Rosqvist, Grönholm, Wallenius, Jägerroos, Naëma Ericsson, Hoffström, 4) aman. Hoffström, Brummer, 5) aman. Jägerroos, Såltin, B. Runeberg.

Exstirpationen af retroperitoneala lipomen, pankreascystorna, njurtumörerna och mjälten hafva utförts af mig.

Dödsfallen, betingade af operationen, hafva varit följande: Ovariotomi: shok under oper. 1, kr. peritonit 3 veckor p. oper. 1, sepsis 10, kollaps kort efter oper. 2, perforation genom carcinoma coeci 1, hjärtparalysi 1, ileus 2, cancer peritonei med metastaser i njurarna 1, cancer i peritonealhålan 2, malignt kystom i bukhålan 1, allmän kraftnedsättning och pleurit 1, ? 2 dagar post oper. 1 = 24. Myomotomi: sepsis 12, blödning 1 = 13. Myomektomi: sepsis 1. Castratio: sepsis 1. Ovariosalpingektomi: sepsis 8, ileus 3 = 11. Totalexstirpation af uterus per laparot.: sepsis 6, pneumoni 1, myokardit 1 = 8. Ventrofixatio uteri: pneumoni 1. Exstirpation af retroperitonealt lipom: sepsis 1. Samtliga dödsfall post laparotomiam äro sålunda 60, däraf 40 otvifvelaktigt af sepsis. Explorativ laparotomierna äro icke medräknade.

I det följande upptages hufvudsakligen fyndet vid explorativ laparotomierna, fallen med letal utgång och några mindre vanliga fall.

1879. Bland ovariotomierna var ett fall, där pat. var gravid i 9:de månaden; hon framföode fostret kort efter operationen. Explorativ laparotomi gjordes vid myoma uteri. Hvardera myomotomin utfördes enligt Péans metod.

1880. En af de ovariotomiserade afled i hemmet (cancer ovarii).

1881. En af de ovariotomiserade dog vid slutet af operationen (shok och kloroformverkan). Laparotomia explorativa gjordes vid ett fall af cystosarcoma omenti; pat. dog några dagar p. o. af lungoedem och blödning i ventrikeln; vid ett annat (4 $1/2$ år gammal gosse) vid tuberculosis peritonei.

1882. Myomotomin gällde ett fall af ovariotomi, där tumören var bredt fästad vid corpus uteri, hvars större del blef aflägsnad och resten fästad i buksåret enl. Péans metod. En af de ovariotomiserade dog 2 dygn efter operation, utan att vid obduktionen dödsorsaken kunde utredas; en annan dog i hemmet antagl. af kr. peritonit (pseudomyxoma ovarii). Punktionen utfördes af en ovarialcysta vid graviditet.

1883. En ovariotomiserad, 80 år, dog 2 månader p. o. kr. enteritis och allmän svaghet. Explorativ laparotomien gjordes vid sammangyttring af tarmar.

1884. Expl. laparotomierna gjordes den ena vid cirrhosis hepatis, den andra vid hypertrophia lienis.

1885. Hvardera myomotomin gjordes enl. Schroeders metod. Expl. laparotomin vid myoma uteri. Punktionen vid tumor carcinom. ovarii et peritonitis.

1886. Myomotomin enl. Schroeder, död af sepsis. Expl. laparotomin vid en till omgifningen i stor utsträckning adhärent ovarialtumör. Punktionen vid ovarialtumör.

1887. Pat., på hvilken myomektomi gjordes, dog af peritonit. Expl. laparotomierna utfördes: 1 vid fibroma uteri, 1 vid en mesenterial- eller tarmtumör, 1 vid en tumör af obestämdt ursprung, där likväl en del af tumören afskars och en pedunkelartad bildning fixerades enl. Péan i buksåret.

1888. Af de ovariotomiserade dog en några veckor p. oper. af kr. peritonit (pseudomyxoma ovarii) och en annan af peritonitis. En var vid operationen gravid i 3:dje mån. Expl. laparotomierna gjordes: 1 vid tarmtumör, 1 vid cancer peritonei och 1 vid tumör af obestämd natur. Punktionen skedde vid cysta i lig. latum.

1889. Af de ovariotomiserade dog en en dag p. o. af kollaps. Af de pat., på hvilka myomotomi enl. Schroeder utfördes, dogo 2 af sepsis, 1 af förblödning, 1 3 veckor p. o. under symptom af diarré. 1 fall af ovario-salpingektomi gick till död af sepsis. Explorativ laparotomierna gjordes: 2 vid ovarialcysta, 1 vid graviditas + fibroma uteri?, 1 vid mesenterialcysta, 1 vid uterusmyom, 1 vid njurtumör och 1 vid cancer peritonei.

1890. Af de ovariotomiserade dogo 2 af peritonit. Ett fall af myomotomi enl. Schroeder gick till död af sepsis, likaså 1 fall af supravaginal amputation och sänkning af den med gummislang omsnörda pedunkeln. I fallet med njurkancer dog pat., en 4 års gammal gosse, omedelbart p. o. Likaså dog i fallet af extrauterin graviditet, där fostret jämte säckens öfriga innehåll var i förruttnelsetillstånd och säcken efter tömning fästades vid buksåret, pat. af sepsis några dagar p. o. Ett fall af kastration för myom gick till död af sepsis. Expl. lap. gjordes: 1 vid tuberkulös peritonit, 1 vid sarkom i per. hålan och 1 vid kancer peritonei.

1891. Af de ovariotomiserade dog 1 af sepsis. Hvardera supravaginala myomotomin gjordes enl. Schroeder, en af pat. dog af sepsis. Ventrofixationen gjordes för retroflexio uteri. Explorativ laparotomierna: 1 vid myoma uteri, 1 vid ren mobilis, 1 vid carcinoma peritonei.

1892. Af de ovariotomiserade dogo 3: en i följd af under operationen uppkommen öppning i det karcinomatöst degenererade coecum, 1 af ileus och 1 af sepsis. Ett af myomotomifallen (Schroeders metod) gick till död i följd af sepsis. Likaså dog af akut sepsis ett fall af ovario-salpingektomi. De 3 kastrationerna gjordes: 1 vid myoma uteri, 1 för hysteri

och en för epilepsi. Af ventrofixatio uteri utfördes en för retroflexio uteri, de öfriga för prolapsus, resp. descensus uteri. Explorativ laparotomi utfördes: 1 gång vid hydronefros och 1 gång vid malign ovarialtumör med ascites. I 3 fall af ovario-salpingektomi för graviditet var fostret fullgånget, dödt. I ett fall efter ovario-salpingektomi gjordes ventrofixatio uteri.

1893. Af de ovariotomiserade dogo 2 af sepsis; i ett af dessa fall var tumörens innehåll varigt. 1 fall af ovario-salpingektomi och 1 fall af total exstirpation af uterus för cancer cervicis gingo till död i följd af sepsis. I 4 fall af ovario-salpingektomi fixerades uterus vid bukväggen. (Dessa fall äro icke uppförda under rubriken ventrofixatio uteri). I 3 fall af ovariotomi voro ovarierna allenast småcystiskt degenererade. Explorativ laparotomierna utfördes: 1 vid carcinoma uteri, 1 vid tumör malignus ovarii, 1 vid myoma uteri + graviditas, 1 vid graviditas extrauterina? 1 ventrofixation utfördes för retroflexio uteri, de 2 andra för prolapsus uteri.

1894. Af de ovariotomiserade dog 1 af paralysia cordis. 3 gånger voro ovarierna småcystiskt degenererade, 4 ggr hydrops foll. Graafi. Ett fall af myomotomi enl. Chrobak gick till död af sepsis. I 5 fall utfördes ventrofixatio uteri efter andra operationer. De rena 7 fallen af denna operation samtliga för prolapsus uteri. Explorativ laparotomierna gjordes: 1 vid myoma uteri, 1 vid tuberculosis peritonei, 2 vid tumör af outredd natur, 1 vid cancer peritonei. Vid en myomektomi var uterus gravid.

1895. En ovariotomiserad dog af ileus. En myomotomi enl. Chrobak gick till död genom sepsis. 3 ggr voro ovarierna småcystiskt degenererade, i 2 förefanns hydrops folliculi Graafi Totalexstirpationen af uterus för myom ledde till död i följd af sepsis. 2 ggr utfördes ventrofixatio uteri efter andra operationer. De 5 enkla ventrofixationerna skedde 3 ggr för prolapsus, 2 ggr för retroversio uteri. De 4 expl. laparotomierna utfördes: 1 vid tuberculosis peritonei, 1 vid cancer peritonei, 1 vid myoma uteri, 1 vid fibroma uteri?

1896. I 3 fall af ovariotomi förekom hydrops foll. Graafi. En ovariotomiserad dog i följd af sepsis. 2 fall af ovario-salpingektomi gingo till död af sepsis; i det ena förefanns redan före oper. feber i följd af infektion af bloden i fossa Douglasi (extrauterin graviditet). I 8 fall utfördes ventrofixatio uteri efter annan operation. Explorativ laparotomi utfördes: 2 vid tuberkulös peritonit, 3 vid cancer peritonei, 1 vid malign abdominaltumör med var (fallet gick till död af infektion), 1 vid kancer i ovarierna och i andra organ (fallet gick till död kort p. oper.; peritonit).

1897. 1 ovariotomiserad dog af sepsis. I 2 fall förekom hydrops folliculi Graafi. Bland enukleationerna vid myom är upp-

taget ett fall, där tumörerna exstirperades vid rudimentär uterus bicornis. Ventrofixatio uteri skedde 4 ggr för retroversio-flexio uteri. Vid en herniotomi aflägsnades ock appendix. Tumören i nätet var ett sarkom hos ett 5 års gammalt barn, som dog p. oper. hemma. Explorativ laparotomierna gjordes vid: 1 mesenterialtumör, 1 vid tumör af obekant ursprung, 2 vid cancer peritonei, 1 vid tuberkulos peritonit, 1 vid hästskoformig njure, 1 vid njurtumör, 1 vid myom och graviditet, 1 vid carcinoma uteri med metastaser, 1 vid oophoro-salpingitis, inoperabel, 1 vid lefvertumör, 1 vid graviditet, 1 vid sammanvuxna tarmar.

1898. Af de ovariotomiserade dog 1 i följd af cancer peritonei med metastaser i njuren, lungtuberkulos m. m. I 1 fall gjordes därjämte supravaginal amputation af uterus, då tumörerna voro intimt sammanvuxna med lifmodern. I 1 fall förefanns graviditet. Myomotomierna gjordes alla enl. Chrobaks metod utom i ett fall, där Zweifels metod användes (död af sepsis) och i ett annat, där supravaginal amputation af den 25 kilo vägande uterus utfördes, utan att stumpen täcktes med peritoneum, men där väggen af den stora håla, som kvarstod efter tumören, som delvis var intraligamentärt utvecklad, förenades med buksåret och dränerades. I fallet, där myomektomi gjordes, förefanns graviditet. Totalexstirpation af myomatös uterus per laparotomiam gjordes i 4 fall enligt Doyens metod, i 3 fall efter underbindning af adnexerna och lösning af cervix uppifrån nedåt. I ett fall exstirperades uterus per laparotomiam vid misstänkt malign degeneration af mukosan. I 3 fall gjordes ventrofixatio uteri efter annan operation. Blott i ett fall af v. u. gjordes denna för retroversion. 1 fall af salpingostomi efter annan operation. Explorativ laparotomi gjordes: 1 vid cancer peritonei, 1 vid pankreascysta? I ett fall af ovario-salpingektomi för graviditet (fullgången tubo-abdominal gr. med redan förefintlig peritonit och förruttnande foster) måste därjemte utföras supravaginal amputation af uterus (pat. dog par dagar p. o. af sepsis).

1899. Af de ovariotomiserade dog 1 af sepsis. 3 ggr var tumören hydrops foll. Graafi. Totalexstirpationerna af myomatös uterus utfördes enl. Doyen. En ovariosalpingektomi vid extrauterin graviditet gick till död i följd af ileus. I 2 fall utfördes ventrofixatio uteri efter annan operation. I ett fall skedde operationen för retroflexio uteri. Explorativ laparotomierna utfördes: 1 vid mesenterialtumör, 1 vid adnextumörer i förening med bäckenväggen, 1 vid cancer peritonei et uteri, 4 vid tuberkulös peritonit. Af totalexstirpation af uterus för prolaps utfördes 2 enligt den äldre metoden, de öfriga enl. Doyen.

1900. Af de ovariotomiserade dogo 3: 1, där samtidigt uterus amputerades supravaginalt, af hämorragisk pleurit och allmän kraftuttömning; vid obduktionen befunnos körtlarna

längs bukens kärl karcinomatöst degenererade; 1 där metastatiska tumörer i bukhålan kvarblefvo, obduktionsdiagnos: Peritonitis chr. adhaesiva. Kystomae multipl. malignae cav. peritonei, Compressio port. inf. et dilatatio port. super. ureteris dextr. Pleuritis chr adh.; 1 dog 1/4 timme p. o. af allmän kraftuttömning och anämi. Vid en enucleatio myom. uteri förefanns graviditet. 1 pat. dog af sepsis efter ovariosalpingektomi; var, innehållande streptococcer, utkom från tuben under operationen. Af exstirpatio uteri totalis per vaginam för prolaps utfördes 2 efter den äldre metoden, de andra enligt Doyen. Explorativ laparotomierna gjordes: 1 vid defectus renis sin. et uteri; descensus renis dextr., 1 vid residuae post salpingit., 1 vid tuberkulös peritonit, 1 vid cirrhosis hepatis, 4 vid cancer peritonei, 1 vid cancer flexurae sigm., 1 vid carcinoma ovarii et peritonei, 1 vid tumör af outredt ursprung, 1 vid graviditet och en vid uterus befintlig med sönderfallande urin och gaser fylld håla och vesico-vaginalfistel. Efter insnittet dogo 3: 1 af perforerande ventrikelkarcinom med peritonit, 1 af sepsis, 1 af peritonit.

1901. Vid en ovariotomi förekom grossess. Af de ovariotomiserade dogo 2, en cancer ovarii i cancer peritonei med ascites, den andra, äfven den karcinom i ovarier och omentet, i följd af den utbredda maligna nybildningen. En ventrofixatio utfördes för retroflexio, en efter annan operation. 2 fall af exstirpatio uteri totalis per laparotomiam för kancer gingo till död i följd af sepsis. Fallet af totalexstirpation af myomatös uterus gick till död af sepsis. Explorativ laparotomi utfördes: 1 för carcinoma corporis uteri, där döden inträffade kort efter operationen i följd af genombrott af kancern i bukhålan, 1 vid myoma uteri, där tumörens aflägsnande icke var indicerad, 1 vid cancer uteri, 1 vid tuberculosis glandularum mesorecti, 1 vid sammanlödda tarmar och 3 vid tuberculosis peritonei.

1902. Ett fall af ovariosalpingektomi gick till död: pyosalpinx, var kom i bukhålan, peritonit. Af exstirpatio uteri totalis per lap. (enl. Mackenrot) gingo 3 fall till död: 1 af pneumoni, 1 af myokardit, 1 af sepsis. 1 fall af explorativ laparotomi (mesenterialkancer) gick till död gn. pneumoni, 1 fall (cancer uteri + mesenterii) gn. kraftlöshet p. oper., 1 fall (cancer omenti et mesenterii) af kollaps p. o.

1903. Efter en partiell exstirpation af ett inoperabelt, i bäckenet fixeradt med tarmar sammanvuxet carcinoma ovarii under stark blödning dog pat. ett dygn p. o. under plötslig kollaps. Efter en annan liknande operation dog pat. af peritonit 8 dagar p. o. I 2 fall af ovariosalpingektomi uppstod ileus med dödlig utgång oaktadt förnyad laparotomi. En pat., på hvilken gjordes ventrofixatio uteri och plastiska slidoperationer för prolaps dag, 1 dog p. o. af pneumonia haemosta-

lice (tuberkulos). Efter 1 fall af exstirpation af retroperitonealt lipom (3:dje gången opererad) uppstod död af sepsis några dagar p. o. Efter en explorativ laparotomi (inoperabel, i bäckenet fixerad tumör med utbredda adhärenser till tarm) inträffade död under kollaps några timmar p. o. Expl. laparotomi gjordes: 1 vid ascites, 2 vid cancer peritonei et uteri, 1 vid tarmkarcinom och 2 (se ofvan).

Sedan 1897 hafva äfven totalexstirpationerna af uterus per vaginam för kancer, myom eller prolaps blifvit utförda på barnbördshusets gynäkologiska afdelning.

		1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903	Summa.
Exstirpatio uteri totalis per laparotomiam	för kancer	—	2	3	—	2	1	—	7
	för myom	—	—	—	4	3	—	—	7
	för prolaps	4	9	9	8	6	12	1	49

Dessa utfördes alla af mig, med undantag af 6: af Wasenius 2, af Wallgren 2, af Rosenlew 1, af Hahl 1.

3 ggr 1894 utfördes exstirpatio uteri parasacralis vid kancer (2 af mig, 1 af Lindholm).

De öfriga operationer, hvilka blifvit på nämnda afdelning utförda, äro följande:

Punctio abdominis 4 (före 1888), Exstirpatio fibrom, parietatis abd. 4, Exstirpatio glandularum reg. ing. 1, Herniotomia inguinalis 10, Herniotomia umbilicalis, resp. ventralis 22, Herniotomia cruralis 3, Nephrectomia lumbalis 3, Nephrotomia 1 (1893), Abrasio fistularum pariet. abd. 2, Exstirpatio os. coccygis 5, Incisio parasacralis (vid rectocele) 1, Kolporraphia 13, Kolpoperineorraphia 22, Perineoplastia 20, Dilatatio violenta vaginae 1, Incisio haematocele retrouterinae 1, Amputatio port. vag., kolporraphia 1, Exstirpatio polypi uteri inversi 1, Excisio polyp. membr. muc. urethrae 1, Excisio cystae vaginalis 1, Exstirpatio uteri incompl. p. vaginam 1, Excisio gland. Bartholini 1, Amputatio port. vaginalis hypertroph. 1, Enucleatio myom. uteri pr. vaginam 1, Operatio uteri inversi enl. Duret —Borelius 1, Exstirpatio glandul. mammae carcinom. 1, Incisio abscess. reg. coecalis 1, Kolpocoeliotomia (cysta ovarii) 1, Excisio myomatis reg. cervicalis 1, Excisio cancer. vaginae 1, Incisio abscessus parametr. 2, Incisio abscess. reg. iliacae 1, Exstirpatio tumoris fibrosi mammae 1, Punctio cystae intrali-

gamentar 1, Amputatio colli, Vaginofixatio uteri + perineorraphia 1, Excisio membranae mucosae urethrae 1, Abrasio membranae mucosae uteri 4, Exstirpatio polypi uteri pr. vag. 2.

Icke opererade fall på barnbördshuset äro följande: **1878.** Endometritis 2 fall, Fibroma uteri + oophoritis 1, Perimetritis + endometritis 1, parametritis + endometritis 2. **1879.** Catarrhus cervicis + parametritis 1, Hypertrophia uteri 1, Oophoritis chr. + parametritis 1, Carcinoma ovarii + uteri 2. **1880.** Strictura orificii uteri 1, Retroversio uteri 1, Strictura can. cerv. 1, Endometritis 1, Tumor fibrosus uteri 1, Residuae post. abort. 1, utan diagnos 1. **1881.** Urethritis + endometritis 1 (int. 2 ggr), Endometritis 1 (int. 3 ggr), Dysmenorrhoea 1, Graviditas 1, utan diagnos 1. **1882.** Endometritis 1, Fibroma uteri 2. **1884.** Endometritis 1. **1885.** Hyperemesis gravidarum 1. **1886.** Myoma uteri 1, Lipoma pariet. abd. 1, Graviditas extrauterina 1, (fostret fullgånget dog och kvinnan fick resa hem oopererad). **1887.** Tumor fibrosus uteri + thrombosis venae femoralis. **1888.** Utan diagnos 2. **1889.** Fibroma uteri. **1902.** Endometritis 1.

Gynäkologiska afdelningen af allmänna sjukhuset.

Ehuru redan i kanslers bref af den 5 okt. 1833 bestämdes att på accouchementsinrättningen äfven kvinnliga sexualsjukdomar skulle vårdas, blef en särskild gynäkologisk afdelning i förening med en barnafdelning inrättad först 1861 såsom en del af det då öppnade allmänna sjukhuset i Helsingfors.

Denna afdelning var i början inrymd i några rum på nya klinikum, men flyttades 1873, då dessa blefvo inrättade till ögonklinik, till den n. v. lokalen på gamla klinikum.

Frågan om anskaffande af ändamålsenligare lokal för gynäkologiska afdelningen har flere gånger varit före, men hittils icke blifvit löst.

Den 5 febr. 1878 anbefallde senaten med anledning af accouchementetsafdelningens förflyttning till det nya barnbördshuset vid Bergmansgatan sjukhusstyrelsen att föreslå, till hvad behof den nämnda afdelningens förra lokal, huset vid Nikolaigatan, skulle användas. [1]

[1] Ekon. dep:s B. D. 1878 N:o $^{30}/_{339}$.

Den 30 mars 1878 föreslog Pippingsköld att medicinska afdelningens auditorium och det närliggande rum, som sedan 1871 hade användts för acc. afdelningens behof, skulle återgå till medicinska afdelningen, att byggnaden vid Nikolaigatan skulle inrättas till en afdelning för akuta smittosamma sjukdomar eller användas för gynäkologiska och barnafdelningarna, hvarvid i senare fallet nämnda afdelningars d. v. lokaler på gamla klinikum kunde till förstärkning af den kirurgiska, eventuelt den syfilitiska afdelningen disponeras, och att de lokaler, hvilka beboddes af öfverbarnmorskan kunde för enskilda betalande sjuka fruntimmer (gynäkologiska fall) lämpligast få användas.[1])

Sjukhusstyrelsen beslöt den 10 sept. 1878 att huset vid Nikolaigatan skulle användas till gynäkologisk- och barnafdelning och Pippingsköld inlämnade förslag till nödiga förändringar i inredningen.[2])

Den 27 nov. 1878 beslöt sjukhusstyrelsen att ingå till H. K. M:tet med anhållan om bifall till dessa ändringar, hvilka byggnadsöfverstyrelsen hade ansett utförbara.[3])

Den 28 jan. 1879 blef sjukhusstyrelsen af civil exp. anbefalld inkomma med utlåtande, huruvida icke af accouchementshusets lokaler, hvilka af styrelsen den 10 sept. 1878 blifvit föreslagna att användas för gynäkologiska och barnklinikernas utvidgning, det förra accouchementshuset kunde antingen helt och hållet eller åtminstone dess öfre våning öfverlåtas till den kirurgiska afdelningen. Sjukhusstyrelsen yttrade sig den 12 febr. 1879, att huset vid Nikolaigatan kunde med undantag af ett rum i nedre våningen upplåtas för kirurgiska afdelningens behof, men hemställde att såväl de af barnmorskor i den södra flygeln af gamla klinikum förut bebodda rummen som ock den för gynäkologisk och barnklinik i samma flygel hitintils använda lokal blefve för sistnämnda klinikers behof upplåtne och för en kostnad af högst 2,000 m. reparerade.[4]) Senaten anbefallde den 25 febr. 1879 att huset skulle upplåtas för kirurgiska afdelnin-

---

[1]) Sjukhusstyrelsens protokoller 30 mars 1878.
[2]) „ „ 10 sept. 1878.
[3]) „ „ 27 nov. 1878.
[4]) Ekon. dep. B. D. 1879 N:o $^{58}/_{331}$.

gen med undantag af ett rum och att gynäkologiska och barnafdelningen skulle kvarstanna i den förra lokalen.

Den 28 febr. 1879 blef sjukhusstyrelsen anbefalld att inkomma med kostnadsförslag öfver sådana reparations- och putsningsarbeten, hvilka befinnas oundgängligen nödvändiga för att försätta den till gynäkologiska och barnkliniken upplåtna lokalen i ett för deras ändamål motsvarande skick. Sjukhusstyrelsen hemställde den 28 juni 1879 om 3,112 m.[1])

Efter kirurgiska afdelningens flyttning 1888 till det nya sjukhuset vid Kasärngatan inreddes huset vid Nikolaigatan till ögonklinik. De af denna intagna rummen på nya klinikum tillföllo den medicinska afdelningen. Större delen af den förut af kirurgiska afdelningen disponerade lokalen öfverfördes till syfilitiska afdelningen, medan den gynäkologiska afdelningen erhöll några rum, bland dem ett större sjukrum.

Enligt Kejs. kungörelsen ang. stat för allm. sjukhuset i Helsingfors af den 28 maj 1889 fastställdes antalet sängar till 20 i den gynäkologiska afd., hvaraf 8 frisängar.

Enl. Kejs. kungörelsen ang. inrättande provisoriskt af en särskild barnafdelning och utvidgande af den gynäkologiska afdelningen vid Allmänna sjukhuset i Helsingfors af den 23 jan. 1893, förordnades att, sedan genom kungörelsen af den 29 jan. 1890 bestämts att en fast e. o. profession i pediatrik vid universitetet i Helsingfors skall inrättas, en provisorisk barnafdelning skulle iordningställas och att den gynäkologiska afdelningen skulle omfatta 25 sjuksängar, af hvilka 10 varda friplatser; till den första uppsättningen af inventarier och persedlar för denna bestämdes högst 1,500 m. Gyn. afdelningen erhöll sålunda det rum, som förut upptagits af de sjuka barnen och har sedan denna tid disponerat på gamla klinikum öfver 6 sjukrum, rum för öfversköterskan, 2 sköterskor och 1 städerska, kök, kanslirum, undersökningsrum, badrum och trappuppgång till väntrum.

Den 6 april 1898 inlämnades af mig till sjukhusstyrelsen en anhållan om bl. a. uppförande af en ny gynäkologisk klinik för 35 pat. på barnbördshusets tomt. Efter anmodan af sjuk-

---

[1]) Ekon. dep:s B. D. 1879 N:o $^{58}/_{331}$.

husstyrelsen uppgjordes af arkitekten M. Schjerfbeck i samråd med mig ritningar och kostnadsförslag till en dylik klinik uppgående approximativt till 361,000 mk., hvilka den 15 febr. 1899 ställdes på cirkulation bland sjukhusstyrelsens medlemmar, men i följd af den kort därefter uppkomna frågan om förflyttning af det allm. sjukhusets afdelningar på gamla och nya klinikum till annan plats uppsköts frågan om uppförandet af en ny byggnad för den gynäkologiska afdelningen och skulle sedermera upptagas vid behandlingen af frågan om nybyggnader för ofvannämnda afdelningar.

I redogörelsen för under år 1898 verkställda inspektioner framhöll d. v. generaldirektören för med. väsendet Fr. Saltzman nödvändigheten af uppförandet af nya byggnader för de i gamla och nya klinikum inrymda afdelningar af allm. sjukhuset samt behofvet af vissa tillbyggnader till barnbördshuset, hvarvid skulle beaktas önskvärdheten af att bereda plats åt den gynäkologiska afdelningen.

Efter förberedande arbeten af vederb. myndigheter och skrifvelser från senaten behandlades frågan om de nya byggnaderna för allm. sjukhuset den 9 maj 1901 vid ett gemensamt sammanträde af medicinal-byggnads- och sjukhusstyrelsen och föreslogs i ett underdånigt utlåtande bl. a. att på barnbördshusets tomt skulle uppföras en byggnad för den gynäkologiska kliniken med 35 platser, för hvilket företags utförande kostnaderna approximativt beräknades till 338,000 m. Med anledning af denna hemställan beslöt senaten den 27 jan. 1902 bl. a. att den n. v. tomten för gamla och nya klinikum skall bibehållas äfven framdeles för allm. sjukhusets afdelningar, utom för den syfilitiska och gynäkologiska, hvilka böra till andra tomter bortflyttas.

Uppförande af ett nytt sjukhus för den gynäkologiska afdelningen är sålunda af vederb. myndigheter och regering i princip besluten. I en innevarande år af förutnämnda trenne styrelser gjord underd. hemställan har föreslagits att uppföra byggnaderna för det allm. sjukhuset på staden tillhöriga tomter invid norra stranden af Tölö vik. Placerandet af den gynäkologiska kliniken är sålunda ännu beroende, men det är att hoppas att, såsnart frågan om uppförandet af de nya byggnaderna för det allm. sjukhuset och platsen för desamma defini-

tivt blir bestämd, det icke skall dröja länge, innan en ny byggnad för den gynäkologiska afdelningen uppföres. Nämnda afdelnings ytterst bristfälliga tillstånd och otillräckliga beskaffenhet i afseende å sjukvård och undervisning, hvilka af mig starkt framhållits och utförligt skildrats i den hemställan, som detta år inlämnades till regeringen, nödvändiggöra att åtgärder till deras afhjälpande med det snaraste vidtagas.

Föreståndare för gynäkologiska afdelningen var Pippingsköld till h. t. 1887, då han erhöll tjänstledighet och i dec. afsked. H. t. 1887, 1888 och 1889 voro O. Engström och v. t. 1888, 1889 jag t. f. föreståndare. Sedan 1890 har jag varit prefekt.

Den 21 nov. 1883 föreslog inom sjukhusstyrelsen Pippingsköld anställandet af en assistentläkare vid gynäkologiska och barnafdelningen (polikliniken och delvis sjukvården å dessa afdelningar sköttes af den andre assistentläkaren på barnbördshuset). Förslaget godkändes af nämnda styrelse den 5 dec. 1883 och föreslog denna hos senaten lönen till 2,400 m., jämte nödiga rum eller hyresmedel. Den 19 dec. 1883 biföll senaten att en yngre assistent med 166 mark i månaden i lön, fria rum på sjukhuset eller hyresmedel 50 m. i månaden äfvensom utspisningsmedel 1 m. 10 p. för dagen skulle utses.[1]) I H. K. M:ts reskript af 2 dec. 1884 bifölls inrättandet af nämnda assistentläkareplats med 2,000 m. i arvode, utspisningsmedel 1 m. 10 p. och hyresmedel 600 m., om rum på sjukhuset icke kunde anskaffas.[2]) Assistentläkare vid gyn. afd. blef den 15 jan. 1884 W. Pipping, hvilken den 1 sept. 1884 anträdde en utrikesresa, hvarunder hans tjänst sköttes af R. Sievers till 10 dec. 1884 och af G. Heinricius från 10 dec. 1884 till 30 sept. 1885, då Pipping åter bestridde tjänsten från 1 okt. 1885 till 1 juni 1886.

Sedermera innehades tjänsten af E. Cedercreutz till 30 juni 1888 (tjänstledig fr. 1 juni t. 13 sept. 1887, då G. Heinricius skötte befattningen), A. Törngren fr. 30 juni 1888 till 27 okt. 1889, A. Clopatt fr. 27 okt. 1889 t. 15 sept. 1890, K. A. Rönnholm fr. 22 okt. 1890 t. 14 dec. 1892, A. Nykopp fr. 14 dec.

---

[1]) Sjukhusstyrelsens protokoll 23 jan. 1884.
[2]) „ „ 17 dec. 1884.

1892 t. 10 juni 1893, A. R. Lindholm fr. 1 sept. 1893 t. 15 sept. 1897, (tjänstledig fr. slutet af mars till slutet af juli 1895, vikarie K. Hedman, och under mars och april 1896, vikarie Ina Rosqvist), A. Wallgren fr. 1 okt. 1897 t. 28 aug. 1900, B. Jägerroos fr. 1 sept. 1900 t. 1 febr. 1901, W. Rosenlew fr. 2 febr. 1901 (tjänstledig fr. 1 mars t. 1 juni 1903, då Wallgren skötte tjänsten.) [1]) (Porträtt af ass. läkarne på barnbördshuset och gynäkologiska afdelningen finnas i slutet af denna redogörelse).

Öfversköterska på gyn. afd. var fru E. Renholm fr. 1880 till 1 aug. 1898, då hon på begäran erhöll afsked. Hon efterträddes af fr. Z. Lindström.

Enligt H. K. M:ts kungörelse ang. ändrad organisation af allm. sjukhuset i Helsingfors af den 29 jan. 1900 bestämdes bl. a., att öfversköterskan vid gynäkologiska afdelningen bör hafva genomgått fullständig fruntimmersskola eller seminarium eller ock äga motsvarande insikter, vara utexaminerad barnmorska, hafva afslutat fullständig sjuksköterskekurs och därjämte äga erforderliga insikter i kirurgisk sjukvård.

Antalet på gyn. afd. vårdade patienter har varit: 1878 71, 1879 66, 1880 75, 1881 91, 1882 103, 1883 96, 1884 116, 1885 92, 1886 123, 1887 150, 1888 190, 1889 222, 1890 195, 1891 225, 1892 216, 1893 250, 1894 303, 1895 329, 1896 360, 1897 389, 1898 400, 1899 381, 1900 426, 1901 401, 1902 437, 1903 — $^{11}/_{8}$ 255.

Antalet polikliniska patienter har utgjort: 264 1878, 236 1879, 276 1880, 239 1881, 242 1882, 164 1883, 302 1884, 192 1885, 191 1886, 298 1887, 240 1888, 276 1889, 378 1890, 357

---

[1]) *Pipping,* Wilhelm, f. 1854, med. lic. $^{22}/_{12}$ 1882, med. doktor $^{30}/_{5}$ 1886, docent i allmän patologi $^{5}/_{4}$ 1887, docent i pädiatrik $^{2}/_{7}$ 1889, e. o. professor i pädiatrik $^{25}/_{2}$ 1892.

Sievers, Klas Richard, f. 1852, med. lic. $^{29}/_{5}$ 1883, med. doktor $^{2}/_{11}$ 1886, docent i inre medicin $^{28}/_{6}$ 1888, öfverläkare vid Maria sjukhus i Helsingfors $^{15}/_{3}$ 1895.

Lindholm, Alfred Richard, f. 1865, med. lic. $^{22}/_{2}$ 1892, föreståndare för vaccinberedningsanstalten i Helsingfors $^{5}/_{3}$ 1897.

Wallgren, Axel Leonard, f. 1869, med. lic. $^{16}/_{12}$ 1896, med. doktor $^{6}/_{3}$ 1899, docent i gynäkologi $^{3}/_{7}$ 1901.

Rosenlew, Carl Wilhelm, f. 1873, med. lic. $^{21}/_{2}$ 1900, med. doktor $^{5}/_{3}$ 1903.

1891, 332 1892, 371 1893, 511 1894, 464 1895, 521 1896, 760 1897, 801 1898, 876 1899, 1,066 1900, 1,071 1901, 1,206 1902, 808 — 11/8 1903.

I mitt arbete „Obstetrikens och gynäkologiens historia i Finland“ etc. sidd. 285—286 har jag redogjort för antalet pat. och beskaffenheten af sjukdomarna på den gynäkologiska afdelningen af allmänna sjukhuset från 1861—1869. I samma arbete sidd. 398—400 är skildrad verksamheten och upptaget antalet patienter och beskaffenheten af de operationer, hvilka blifvit på nämnda afd. utförda från 1870 t. o. m. 1889.

Beskaffenheten af de på gyn. afd. 1870 t. o. m. 1889 vårdade sjukdomar framgår af nedanstående förteckning:

Abortus 36, Anteflexio ut. 9, Abscessus pelvis 3, Atrophia ut. 4, Ascites 1, Atresia vag. 7, Atresia oris ut. ext. 3, Anaemia 1, Abscessus parametr. 1, Abscessus retrouterina 1, Amenorrhoea 7, Adenoma ut. 1, Cancer ut. 85, Cancer vulvae et vag. 4, Cancer peritonei 5, Cancer vag. 9, Catarrhus vesicae 7, Cystitis 9, Convalescentia post operationem 83, Cysta sarcomat. ovarii 1, Cysta vag. 1, Constipatio 1, Cellulitis pelvis 1, Cicatrices port vag. 1, Descensus ut. et vag. 16, Descensus vag. 4, Degeneratio cystica ovarii 1, Defectus pariet. vesico-vag. et defectus ureth. 3, Dilaceratio vag. 1, Defectus uteri 1, Defectus pariet. vesico-vag. recto-vag. 4, Dysmenorrhoea 5, Endometritis 330, Extrophia vesicae urinariae 1, Elongatio port vag. 1, Fistula vesico-vag. resp. uro-genitalis 72, Fistula vesico-recto-vag. 7, Fistula urethro-vag. 3, Fibrosarcoma ut. 4, Fibrosarcoma pelvis 1, Fibromyoma port vag. 1, Febris puerperalis 2, Fistula vaginae 1, Fistula perineo-vag. 1, Fissura Emmeti 1, Fistula vesico-cerv. 3, Graviditas 12, Graviditas extrauterina 5, Gastritis 1, Hypertrophia mucosae cerv. 2, Haematoma vaginae et vulvae 3, Haematometra 5, Haemorrhagia 29, Hysteria 1, Hernia ing. 1, Hernia ventralis 1, Haematocele retrouterina 21, Hypochondria puerperalis 1, Hyperaesthesia spinalis interscap. 1, Hypertrophia port. vag. 9, Invaginatio intestinalis 1, Inversio uteri 4, Kystofibroides 1, Lipoma praeput. clitoris et Lipoma lab. maj. 1, Myoma ut. 137, Metritis 29, Menorrhagia 4, Metrorrhagia 16, Mola hydatinosa 1, Neurasthenia 2, Oophoritis 30, Oophorosalpingitis 7, Prurigo 2, Para- et perimetritis 27, Parametritis 86, Perimetritis 26, Peritonitis 7, Prolapsus ut. et vag. 58, Prolapsus vag. 8, Pelveoperitonitis 14, Polypus cerv. ut. 4, Polypus urethrae 1, Polypus mucos. ut. 6, Polypus fibrosus ut. 9, Pruritus 1, Pyaemia 1, Pyelitis 2, Retentio placentae 1, Retroversio ut. 49, Retroflexio ut. 19, Ruptura perinei 22, Strictura can.

cervicalis 7, Strictura orificii ut. post amputationem supravaginalem 1, Stenosis oris ut. et canal. cerv. 2, Synechia 1, Sarcoma lab. port. ant. 2, Sarcoma port. vag. 1, Sarcoma uteri 9, Spondylitis 1, Salpingitis 9, Thrombus vulvae et vaginae 1, Tumor ovarii 131, Tumor malign. 5, Tumor incertus 4, Tumor abd. 9, Tumor cysticus intraperitonealis s. tubae 2, Uterus et. vag. rudiment. 1, Vaginitis 37.

Arten af de sjukdomar, hvilka från 1890 t. o. m. $^{10}/_{8}$ 1903 blifvit behandlade på gyn. afd. äro följande: [1])

Abscessus reg. cruralis 1, Absc. pariet. ant. abd. 2, Absc. pelvis 24, Anaemia 1, Anteflexio uteri 8, Adenocarcinoma ut. 1, Amenorrhoea 9, Ascites, obstructio duoden. 1, Atrophia ut. 12, Abortus 306, Angina ton. 2, Atresia vag. Uterus rudiment. 4. Atresia cicatric. oris ext. 1, Appendicitis 6, Bartholinitis 2, Bronchitis 2, Bacteriuria 1, Calcaria urinaria 1, Cancer uteri 218, Cancer vag. 14, Cancer peritonei 25, Carcinoma recid. post exstirp. ut. 5, Carcinoma vesicae urin. 2, Carcinoma vulvae et ut. 9, Cancer parametr. 1, Cancer ventriculi 5, Cancer recti 1, Cystitis 121, Coxitis 1, Condylomata genit. 3, Cystadenoma pseudomucinosum ovarii sin. 1, Cysta vag. 8, Cysta intraligament lat. amb. 1, Convalescentia p. p. 3, Cystocele 1, Cirrhosis hepatis 1, Cellulitis pelv. 107, Cysta parovarialis 1, Cysta lab. min. 1, Conv. post operat. 156, Cor adiposum 1, Corpus alienum vesicae 2, Defectus pariet. vesico-vag. et ureth. 14, Dysmenorrhoea 5, Dyspepsia 7, Descensus ut. et. vag. 28, Descensus vag. 5, Endometritis 903, Eczema 1, Elongatio colli 7, Erysipelas mammae 2, Enterocele 3, Enteritis 1, Fistula vesico vag. 62, Fistula ves.-vag. et recto-vag. 3, Fistula recto-perineal. 2, Fistula symphys. post symphysiotomiam 1, Fistula pariet. abd. 2, Fistula pariet. abd. post laparat. 8, Fistula recto-vag. 3, Fissura port. vag. 1, Fissura ani 6, Fibrosarcoma pariet. abd. 1, Graviditas 95, Graviditas tub. 74, Haemorrhoides 4, Helminthiasis 2, Hysteria gravis 1, Haematocele retrout. 4, Haematometra 2, Haematoma lab. major. dext. 1, Hypertrophia port. vag. 1, Hydronephrosis 1, Hernia lin. alb. 2, Hernia ventralis 17, Hernia cruralis 1, Incontinentia urin. 7, Insufficientia sphincteris 1, Inversio ut. compl. 3, Lumbago 1, Lipoma retroperitonealis recidivans 1, Lipoma reg. perineal. 1, Laceratio port. vag. 1, Lues secundaria 1, Myoma uteri 280, Metrorrhagia 1, Meningitis cerebrospinalis 1, Metritis 6, Menorrhagia

---

[1]) Förteckningen är uppgjord af gyn. afd:s öfversköterska fr. Z. Lindström.

1, Mola hydat. 4, Marasmus senilis 1, Myxoma chorii 3, Mastitis 6, Neurasthenia 85, Nephritis 2, Oophorosalpingitis 356, Oophoritis 84, Prolapsus ut. 150, Prolapsus vag. 7, Polypus fibr. ut. 44, Polypus cerv. 13, Polypus vag. 1, Parametritis 122, Para et perimetritis 31, Pyocele retrouterina 3, Pelveoperitonitis 98, Phlebitis 2, Pyelitis 7, Pruritus vulvae et ani 1, Pyaemia puerperalis 2, Phlegmasia alba dolens 1, Pleuritis 1, Prolapsus membr. mucos. urethr. 4, Peritonitis 9, Perityphitis 2, Perimetritis 1, Psychosis 1, Retentio urin. 1, Retentio placentae 11, Retroversio (— flexio) uteri 98, Ren mobilis 4, Ruptura perinei 30, Salpingitis 29, Sarcoma ovarii 1, Sarcoma metast. hepatis, peritonei et genit. 1, Strictura canal cerv. 1, Stenosis or. uteri intern 3, Subinvolutio ut. 16, Septiopyaemia 22, Synechia lab. major. 1. Tumor malign 4, Tumor lienis 2, Tumor ovarii 340, Tumor reg. ing. sin 3, Tumor hepatis 1, Tumor vesicae urin. 3, Tumor renis 6, Tuberc. peritonei 15, Typhus abd. 9, Thrombophlebitis periuterina 2, Tumor intestini 1, Turgor ovariorum 1, Ulcus mollis 1, Urethritis 1, Ulcus vulvae puerperale 1, Uterus rudiment 7, Uterus duplex 3, Uterus duplex vag. septa 2, Ulcus port. vag. 3, Uraemia 2, Vulvitis + vaginitis 43, Vag. incompl., Defectus ovariorum, tubarum ut. 1, Vulnus inc. introit. vag. 1, Venaectasia haemorrhoid. ext. 6.

Tabell IX utvisar de olikartade operationer, hvilka från 1890 till $^{11}/_{8}$ 1901 utförts på den gyn. afdelningen.

Tab. IX.

	Summa	1890	1891
Abrasio membr. muc. uteri	692	25	38
Evacuatio ut. p. abort.	192	2	5
Evacuatio ut. p. mol. hydat.	2	—	—
Excocleatio et caut. uteri carcinomat.	130	12	17
Exstirpatio polyp. fibr. ut.	52	2	7
Operat. plast. p. fiss. port. vag.	1	—	—
Excisio cyst. vag.	6	—	1
Amputatio colli	4	—	—
Incisio hymenis	1	—	—
Partus arte praematurus	1	—	—
Kolporraphia	35	2	5
Kolpoperineorraphia	33	3	2
Perineorraphia	14	—	1
Operat. plast. p. fist. ves.-vag.	54	14	4
Operatio „ „ recto-vag.	8	—	2
Vaginifixura uteri	1	—	—
Incisio abscess. pelv.	44	1	—
Operat. plast. pro incont. urin.	3	—	—
Excisio membr. mucos. urethrae	1	—	—
Excisio carcinomat. vulvae	4	—	—
Dilatatio violenta ani	4	—	1
Incisio haemotocele	1	—	—
Incisio abscess. mamm.	7	—	—
Incisio absc. axill.	1	—	—
Excisio venaect. haemorrh.	7	—	—
Exstirpatio lipomatis	2	—	—
Exstirpatio uteri per vag.	24	3	5
Abortus arte provocatus	1	—	—
Excisio cystae lab. minoris	1	—	—
Incisio absc. abd.	1	—	—

1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	1902	1903
33	58	75	69	73	56	57	43	46	34	44	41
5	5	4	15	18	17	7	13	7	29	39	26
—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—
20	7	11	6	12	12	6	7	8	9	3	—
4	5	4	3	1	5	8	5	4	3	—	1
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1
2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	6	4	5	4	—	—	1	—	—	1	—
4	2	2	2	2	6	7	—	2	1	—	—
1	1	2	3	1	1	—	1	2	1	—	—
1	3	5	2	5	8	2	2	1	1	6	—
1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3	2	5	2	6	9	5	9	2	—
—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	1	2	1	2	—	—
—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	1	4	3	1	1	—	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1

För den vetenskapliga verksamheten på barnbördshuset och gynäkologiska afdelningen sådan den visat sig genom publikationer i tidskrifter och föredrag på det finska läkaresällskapets möten till 1890 har jag redogjort i mitt ofta nämnda arbete: Obstetrikens och gynäkologiens historia i Finland etc.

Nedanför uppräknas de akademiska disputationer efter 1878, hvilka uteslutande eller delvis grundat sig på kliniskt material från barnbördshuset resp. gynäkologiska afdelningen eller på arbeten utförda på barnbördshusets laboratorium.

1882 $^{14}/_{1}$. O. I. Engström. Om eclampsia gravidarum parturientium et puerperarum 8 $^{1}/_{4}$ ark 8:o.

1882 $^{29}/_{11}$. G. Heinricius. Om endometritis fungosa 7 $^{1}/_{4}$ ark 8:o.

1883 $^{17}/_{12}$. G. Heinricius. Om pannlägen och pannförlossningar 9 $^{1}/_{4}$ ark 8:o.

1887 $^{30}/_{11}$. A. Törngren. Studier öfver primära nedredelslägen och förlossningar (II + 75 + XXIII sid. 4:o).

1889 $^{3}/_{4}$. K. von Heideken. Om ålderns inflytande på hafvandeskap, förlossning och barnsäng hos förstföderskor (IV + 80 + CLXXIV sid. 8:o).

1896 $^{5}/_{5}$. G. von Numers. Studier öfver placenta praevia. III + XXIV sid. 8:o och 3 pl.

1898 $^{9}/_{11}$. Axel R. Limnell. Patologisk-anatomiska och kliniska studier öfver ovarialtumörer. 273 + LXXXVIII sid. 4:o med 5 pl.

1900 $^{25}/_{4}$. R. Ehrström. Bidrag till kännedomen om albumosurin särskildt den febrila deuteroalbumosurin. 174 sid. 8:o.

1901 $^{29}/_{5}$. B. Jägerroos. Studier öfver ägghviteomsättningen inom djurorganismen med särskild hänsyn till dess förhållande under graviditeten. 94 sid. 8:o med 4 tab. och 2 diagr.

1902 $^{17}/_{9}$. Hjalmar Bergholm. Ueber Mikroorganismen des Vaginalsecretes Schwangerer. 93 sid. 8:o mit 2 Tafeln.

1903 $^{4}/_{2}$. Wilhelm Rosenlew. De inflammatoriska tubaraffektionernas patologiska anatomi. 216 + XXII sid. 8:o med 15 plancher.

1903 $^{4}/_{4}$. Carl Hahl. Kliniska studier öfver artificiell förtidsbörd vid trångt bäcken. 193 sid. 8:o.

Publikationer från barnbördshuset och den gynäkologiska afdelningen eller delvis med material från nämnda kliniker i

Finska Läkaresällskapets Handlingar från 1890 t. o. m. nov. 1903 äro följande:

1890. Törngren: Perineorraphi enl. Lawson-Tait s. 99. Heinricius: Ett fall af sectio caesarea enl. Porro, s. 232. 1891. Stenbäck: Om nya barnbördshuset i Helsingfors och dess verksamhet under åren 1879—1887, s. 1. Heinricius: Den gyn. klinikens i Helsingfors verksamhet 1890, s. 76. Törngren: En serie af femtio buksnittsoperationer, s. 457. 1892. Heinricius: Om transperitoneal nephrektomi, s. 97. Heinricius, J. Pippingsköld †, s. 281. Heinricius: Den gyn. klinikens i Helsingfors verksamhet 1891, s. 358. Törngren: Två symphyseotomier, s. 782. 1893. Heinricius: En 1:sta serie af 100 laparotomier, s. 556. 1894. Heinricius: Om myomotomi med retroperitoneal behandling af pedunkeln enl. Chrobak, s. 489. Heinricius: En 2:dra serie af 100 laparotomier, s. 685. 1895. Heinricius: Njurtuberkulos-Nefrotomi-Nefrektomi, s. 527. 1896. Heinricius: Om symfyseotomi, s. 1. Granfelt: Om myomotomi, särskildt på grund af erfarenheten från gyn. kliniken i Helsingfors, ss. 213, 353. Heinricius: En 3:dje serie af 100 laparotomier, s. 591. Lindholm: Ett fall af gonorrhoisk cystit, s. 791. Tennberg: Bidrag till kännedom om kongenitala missbildningar af kvinnans könsorgan, s. 805. Heinricius: Om indikationerna för myomotomi, s. 1014. 1897. Karolina Eskelin: 150 fall af eklampsi, s. 38. Heinricius och Mellberg: Om de på barnbördshuset i Helsingfors 1834—1895 utförda 1,073 tångförlossningarna, ss. 315, 329. Heinricius och Lindholm: Om infektion af ovarialcystor, s. 555. Heinricius: Om pankreascystor och deras operativa behandling, s. 838. Grönholm: Bidrag till kännedom om genitalprolaps med särskild hänsyn till resultaten af dess operativa behandling, s. 926. Lindholm: Ett fall af pneumokockinfektion med ovanligt förlopp, s. 1119. Lönnqvist: Om ovarialtumörernas förhållande till hafvandeskap, förlossning och barnsäng, s. 1439. 1898. Heinricius: Några fall af sällsynta buktumörer, s. 225. Heinricius: En 4:de serie af 100 laparotomier, s. 621. Wasenius: Om narkoserna vid laparotomier och obstetriska operationer, s. 825. Heinricius: Ett andra fall af symfyseotomi, s. 875. Ehrnrooth: Till kännedom om framfall af nafvelsträngen, s. 888. Wasenius: Om det manuela öfverförande af ansigtsläge till hjässläge, s. 1225. Bergholm: Om carcinoma uteri från klinisk synpunkt, s. 1301. 1899. Limnell: Tvenne fall af fibrosarkom i ligamentum latum, s. 1300. Wallgren: Ett fall af tyfusinfektion af ovarialcysta, s. 1097. 1904. Heinricius: En 5:te serie af 100 laparotomier, s. 116. Hahl: Ett fall af förlossning vid striktur af den Bandl'ska ringen, s. 139. Heinricius: Bidrag till kännedomen om de medfödda missbildningarna af de kvinnliga genitalor-

ganen, s. 279. Heinricius: Om retroperitoneala lipom, s. 613. v. Zweygberg: Om behandlingen af lifmoderbristning, s. 819. Bergholm: Bakteriologiska undersökningar af innehållet i pemphigusblåsor vid fall af pemphigus neonatorum, s. 1063. Wallgren: Vaginal hysterektomi och resektion af vagina vid behandlingen af uterusprolaps, s. 1247. 1902. Heinricius: Ett fall af kejsarsnitt jämte meddelande om kejsarsnitt i Finland, s. 175. Hahl: Ett fall af omslingring och knutbildning af nafvelsträngarna vid tvillingar i en gemensam amnios, s. 194. Hahl: Undersökningar rörande de hvita blodkropparnas förhållande under graviditeten, partus och förlossning, s. 238. 1903. Heinricius: Om mjältcystor och deras behandling särskildt genom splenektomi (II, s. 157). Limnell: Bidrag till kännedom om nybildningar i ovarium (II, s. 189). Tikka: 147 kraniotomier utförda på barnbördshuset i Helsingfors åren 1834—1902 (II, s. 267). Clopatt: Utvecklingen af bäckenets och extremiteternas ben hos människofostret, studerad medelst Röntgenstrålar. II, 321. Hahl: Dilatator Bossi och dess användning i praktiken. II, s. 502. Oskari Heikel: Tarniers ecarteur och dess användning. II, s. 517. I Duodecim hafva publicerats: Bergholm: Carcinoma uteri klinillisesti katsottuna 1899, s. 18. Pemphigus neonatoum. Bakteriologisia tutkimuksia rakkuloiden sisältöstä 1900, s. 205. v. Zweygberg: Emärepeämän hoidosta 1901, s. 49, 113 o. 223.

Föredrag i Finska läkaresällskapet sedan 1890 rörande på barnbördshuset och gynäkologiska afdelningen iakttagna fall eller förhållanden samt utförda arbeten äro följande:

Heinricius förevisade 2 patienter med extrauterint hafvandeskap (1890, s. 669), föredrog om efter förlossning uppkommen total defekt af skiljeväggen mellan urinblåsan och slidan samt af urinrörets bakre vägg, där han på operativ väg återställt urogenitalapparaten i dess förra skick. (1890, s. 744), föredrog om ett fall af ovariotomi, där cystan innehöll en ansenlig mängd var (1890, s. 829), ref. ett fall af tetanus post abortum, där infektionen antagligen skett genom undersökning af en barnmorska, hvilken en kort tid förut behandlat ett spädt barn med ett sår i nafveltrakten och hvilket dött med symptom af trismus och tetanus (1891, s. 226), föredrog om 2 ovariotomier (1891, s. 1099), förevisade en pat., från hvilken han aflägsnat en stor, från mjältkapseln utgående tumör af fibrosarkomatös beskaffenhet (1891, s. 136), ref. ett fall af njursarkom hos en 4-årig gosse (1891, s. 137), redogjorde för ett opereradt fall af fibroma ovarii (1892, s. 68), för en laparotomi utförd för ett kolossalt kystofibroma uteri (18000 gm. 5000 vätska), (1892, s. 401), förevisade ett preparat af placenta praevia

centralis in situ (1892, s. 408), redogjorde för Braunska hakens användning vid försummade tvärlägen (1892, s. 467), förevisade en kvinna opererad för extruterin graviditet (1892, s. 795), redogjorde för 2 fall af laparotomi under graviditet (1892, s. 872), förevisade en pat., på hvilken för uterusmyom utförts dubbelsidig ovariosalpingektomi med höggradig skrumpning af tumören till följd (1893, s. 383), redogjorde för 6 fall af art. förtidsbörd (1893, s. 476), förevisade en pat., på hvilken han utfört nefrektomi (1893, s. 839), en uterus med karcinom i cervix och myom i fundus (1893, s. 941), en kvinna, å hvilken en myomatös uterus exstirperats per laparotomiam (1894, s. 31), Tarniers embryotome rachidien samt omtalade en med detta instrument utförd operation (1894, s. 142), redogjorde för 3 myomotomier enl. Chrobak (1894, s. 377), för ett fall af främmande kropp i urinblåsan (1894, s. 529), för en 2:dra serie af 100 laparotomier (1894, s. 809), för en tubarabort med organiseradt haematocele retrouterina (1895, s. 38), för 2 fall af enterocele post (1895, s. 171), för ett fall af tubargraviditet (1895, s. 220), för några fall, där Tarniers dilatateur intrauterin blifvit använd (1895, s. 269), för ett fall af endometritis dipht. et dermatomyositis acuta (1895, s. 272) förevisade en kvinna två gånger opererad för fibrosarkom, förevisade en kvinna, å hvilken han utfört symfyseotomi och redogjorde för en spontan förlossning hos en kvinna, å hvilken tidigare utförts symfyseotomi (1895, s. 325), ett fibrom exstirperadt från gravid uterus (1895, s. 338) redogjorde för 6 å icke menstruerade kvinnor utförda ovariotomier (1895, s. 583), förevisade ett pessarium, hvars ena branche förorsakat en större vesico-vaginalfistel (1895, s. 724), redogjorde för 2 fall af totalexstirpation af uterus carcinomatosus genom det s. k. låga parasakralsnittet (1896, s. 70), för 2 fall af ileus post laparotomiam (1896, s. 132), meddelade en statistik öfver mortaliteten och morbiditeten på barnbördshuset i Helsingfors 1834—1895 (1896, ss. 235, 570), redogjorde för· ett fall af supravaginal amputation af uterus för under partus uppkommen uterusruptur (1896, s. 472), för en 3:dje serie af 100 laparotomier (1896, s. 646), förevisade en kvinna med defekt af vagina och rudimentär uterus (1896, s. 837), meddelade ett fall af dermoïdcysta (1896, s. 838), redogjorde för 3 fall af tubarabort med inkapsuleradt hämatocele (1896, s. 840), för ett fall, hvari en under puerperium abscederande ovarialtumör aflägsnats (1896, s. 842), meddelade ett fall af laparotomi för extrauterint hafvandeskap (1896, s. 953), meddelade ett fall af laparotomi vid akut hämatocele, uppkommet till följd af blödning genom tubarabort (1897, s. 192), ett fall af ovariotomi, hvarvid en stor ovarialcysta aflägsnades (1897, s. 193), ett fall af ovariotomi vid graviditet i 4:de mån. (1897, s. 194), en serie af 40 myomotomier enl. Chrobak och

indikationerna för myomotomi (1897, s. 194 o. 351), ett fall af ovariotomi på en 72 årig kvinna (1897, s. 499), redogjorde för ett fall af exstirpation af förändradt uterusmyom (1897, s. 595), förevisade präparat af myomatöst degenererad uterus (1897, s. 597), meddelade ett fall af total inversion af uterus (1897, s. 1609), det kliniska förloppet hos den pat., af hvilken en fruktsäck demonstrerades den 30 okt. 1897 af Kolster (1898, s. 42), refererade ett fall af myomatös degeneration af en rudimentär uterus bicornis (1898, s. 141), ett fall af sarkom i nätet (1898, s. 342), redogjorde för af honom utförda myomotomier (1898, s. 494), för 5 fall af extrauterin graviditet (1898, s. 681), för 1 fall af symfyseotomi (1898, s. 991), för ett fall af uterusexstirpation (1898, s. 995), för 3 ovanligare laparotomier (1898, s. 1253), för en uterus bicornis duplex c. vagina septa (1899, s. 910), redogjorde för ett fall af tubarhafvandeskap och för ett fall af fibroma uteri i fossa Douglasi (1900, s. 148), för ett fall af bristning af gravid tub (1900, s. 349), för ett fall af retroperitonealt lipom (1900, s. 360), för ett fall af uterusinversion (1900, s. 593), för en ruptur af tubarfruktsäck (1900, s. 771), för en exstirpation af mjälte (1900, s. 999), för 5 fall af laparotomi för tubargrossess (1901, s. 185), för en missbildning af den kvinnliga genitalapparaten (1901, s. 203), för ett fall af exstirperad kanceröst degenererad gravid uterus (1901, s. 381), för ett fall af laparotomi för tubargrossess (1901, s. 396), för ett fall af laparotomi utförd för ruptur af gravid tub, hvarvid fostret jämte rester af ägget hade drifvits i bukhålan (1901, s. 524), för retroperitoneala lipom aflägsnade genom buksnitt (1901, s. 930), för ett fall af myomatös lifmoder, med särskildt förstorad cervikaldel (1901, s. 945), för ett fall af sectio caesarea (1902, s. 48), för ett fall af samtidig förekomst af myom och karcinom i corpus uteri (1902, s. 555), för ett fall af endothelioma lymph. ovarii (1902, s. 557), för fall af recidiverande retroperitonealt lipom (1903, s. 537), för ett fall af uterus duplex bicornis (1903, s. 543). — Törngren redogjorde för 50 af honom utförda buksnitt (1891, s. 891), för två symphyseotomier (1892, s. 864), för ett fall af opererad uterus- och blåsruptur (1892, s. 878) för dubbel missbildning af kvinnliga genitalia (1899, s. 323), för ett fall af uterusruptur, där amputation af uterus pr. lapar. blifvit gjord med lyckligt resultat (1901, s. 803). — v. Numers redogjorde för ett fall af eklampsi (1893, s. 308), för ett fall af placenta praevia behandladt med intrauterin kolpeurys (1896 s. 127). — Clopatt meddelade ett opereradt fall af extrauterin graviditet (1895, s. 581), 6 fall af operationer å den kvinnliga genitalapparaten (1895, s. 642). — Lindholm meddelade ett fall af exstirpation af karcinomatös uterus genom det s. k. låga parasakralsnittet (1896, s. 72), redogjorde för den bakteriologiska undersökningen af varet från en ovarialcysta afläg-

nad kort efter partus (1896, s. 842), föredrog om Mikulicz dränage af bukhålan (1896, s. 955), meddelade ett fall af vargöring i uteri omgifning betingad af pneumokocker och förevisade renodlingar af gonokocker ur tubarsäck och uterinsekret hos samma person (1897, s. 598), förevisade en pat., på hvilken han för varsamling i adnexo utfört dubbelsidig ooforosalpingektomi jämte totalexstirpation af uterus (1897, s. 731 — Kolster demonstrerade präparat af en stor tubarfruktsäck, innehållande ett nästan fullgånget foster, äfvensom resterna af ett dylikt från en föregående graviditet i samma tubarsäck (1897, s. 1752). — Wallgren redogjorde för ett fall af dermoïdcysta i ovariet med tyfusbaciller (1899, s. 910), för parametrana exsudat (1902, s. 556), — Wasenius förevisade två af honom för hernia funiculi. umb opererade nyfödda flickebarn (1901, s. 183). — Hahl föredrog om leukocyternas förhållande vid graviditet, partus och puerperium (1902, s. 555), om Bossis dilatator (1903 II, s. 25). — Rosenlew föredrog om två fall af tuberkulös salpingit 1902, s. 556). Vid nordiska naturforskare- och läkaremötet i Helsingfors 7—12 juli 1902 höllos inom sektionen för patologisk anatomi och bakteriologi föredrag af Heinricius om Endothelioma ovarii och om Experimentella undersökningar öfver streptococcus pyogenes inverkan på uterus- och vaginalslemhinnan samt af Wallgren om anaëroba bakterier och deras förekomst i foetida varbildningar.

De i utländska tidskrifter publicerade artiklar eller på vetenskapliga sammankomster utom Finland hållna föredrag med ämne från barnbördshuset och gynäkologiska afdelningen upptager jag icke i denna redogörelse, så mycket mer som de flesta af dem därjämte offentliggjorts här hemma.

ASSISTENTLÄKARE VID BARNBÖRDSHUSET OCH GYNÄKOLOGISKA KLINIKEN 1878-1903.

P. A. BÄCKWALL.

O. J. APPELBERG.

G. HEINRICIUS.

O. ENGSTRÖM.

E. CEDERCREUTZ.

J. A. TÖRNGREN.

A. R. CLOPATT.

K. A. RÖNNHOLM.

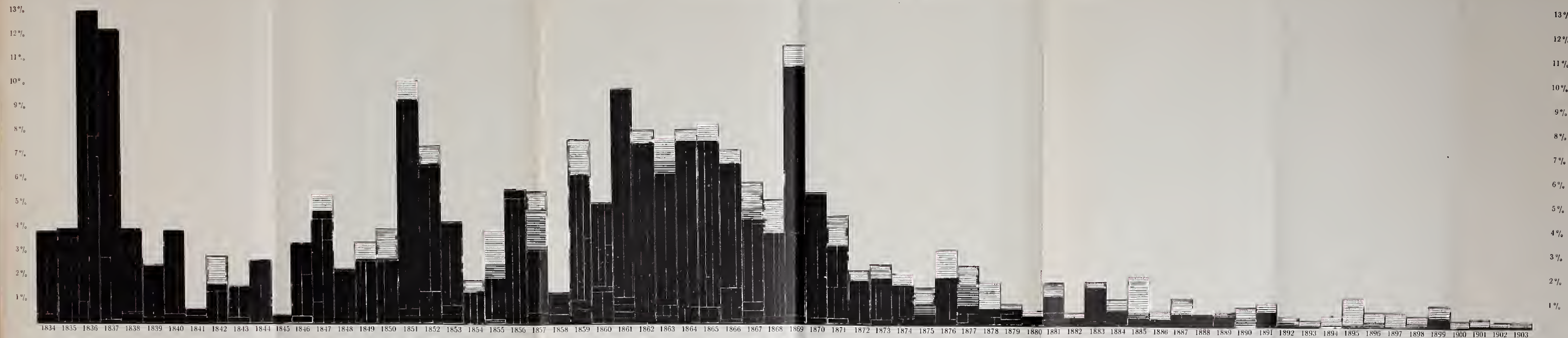
A. NYKOPP.

G. VON NUMERS.

Mortaliteten på Accouchementsinrättningen i Helsingfors 1834—$^{11}/_{8}$1903.

Pelarens längd utvisar den totala mortaliteten.

■ utmärker dödligheten i infektion vid intakt genitalkanal och förlossning per vias naturales.

☰ „ „ i infektion vid uterusruptur eller efter laparotomi.

☰ „ „ efter förlossning utan uppvisbar infektion samt i af förlossning oberoende sjukdom.